శ్రీరస్తు.

శ్రీహరివంశము.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ంపబడినది.

[illegible]

శ్రీరస్తు.

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

[illegible] జ్ఞానదీపిక.

శ్రీమ[illegible]

[illegible]

అథ సంస్కృతవిభక్తిప్రత్యయాని శ్లోకరూపేణ స్పష్టీక్రియంతే.

శ్లో॥ స్వౌజసమౌట్ఛష్టాభ్యాంభిస్ఙేభ్యాంభ్యస్ఙసిభ్యాంభ్యస్ ।
ఙసోసాంఙ్యోస్సుపీత్యేతాః క్రమాజ్ఞేయా విభక్తయః ఇతి॥

సంస్కృతవిభక్తులు.			ఆంధ్రవిభక్తులు.	విభక్తినామములు.
ఏ.	ద్వి.	బ.		
సు	ఔ	జస్	డు, ము, వు, లు	ప్రథమావిభక్తిః
అ	ఔట్	శస్	ని, ను, ల, కూర్చి	ద్వితీయావిభక్తిః
టా	భ్యామ్	భిస్	చేత, చే, తో, డ, తో	తృతీయావిభక్తిః
ఙే	భ్యామ్	భిస్	కొ, అ, కు, కై	చతుర్థీవిభక్తిః
ఙసి	భ్యామ్	భ్యస్	వలన, కంటె	పంచమీవిభక్తిః
ఙస్	ఓస్	ఆమ్	కి, కు, యొక్క, లో, పల	షష్ఠీవిభక్తిః
ఙి	ఓస్	సుప్	అందు, ఇందు, న	సప్తమీవిభక్తిః

లోకమునందు - అస్మన్మతావలంబులగు సకలసజ్జను
లకు సంస్కృత విద్యాధ్యయనమందాసక్తి గలిగియుండి
యు తత్సాధక గ్రంథములు లేఖక జనితవర్ణ వ్యత్యా
సాది స్ఖాలిత్యములచే మిగుల దుర్జ్ఞేయంబులుగా నుండు
టవలన పురుషార్థ చతుష్టయ సాధకంబగు నీవిద్యదుర
వగాహంబని కొందఱు ప్రారంభించనే యున్నారు -
కొందఱు కొంత కాలము వఱకుఁ జదివియు సాధకగ్రంథ
ములు సుబద్ధములుగా నుండని హేతువుచేతనే సంస్కృ
తవిద్యయందు స్వల్ప జ్ఞానవంతులై - శబ్దసమాసాదుల
యందు సందేహము గలవారలై యున్నారు - బుద్ధిమం
తులగు మఱి కొందఱు అట్లు దుర్జ్ఞేయములుగా నున్న
గ్రంథములనే మిగుల కష్టముతో చిరకాలము పఠించి అం
దు జ్ఞానము గలిగిన పిమ్మట శబ్దశాస్త్రముంజదివి శబ్దం
బుల రూపభేదములను సమాసవిగ్రహాదుల నిర్ణయంబు
ను ధాతువుల రూపంబులును దెలిసి కొను చున్నారు -
ఇట్లనేక హేతువులచేత నీవిద్య బహుకష్ట సాధ్యముగా
నున్నదిగాన బాలులకు చిరకాల శ్రమమునొంది పఠించి
నపిమ్మట తెలియఁదగిన యీ విషయములను విద్యారంభ

ణముచేసిన కొంతకాలమునకే కరతలామలకమువలె నానా
యాసముగఁ దెలియజేసెడి గ్రంథమును ముద్రాక్షరాం
కితముజేయుట విశిష్ట శిష్టజనానందకరంబని తలంచి విశే
షజ్ఞులగు పండితుల సాహాయ్యముచేత వ్యాకరణ శాస్త్ర
మును చక్కఁగా పరిశోధించి అందు పరిష్కృతంబులైన
యనేకశబ్దముల రూపభేదంబులు స్పష్టంబులగు నటుల నీ
గ్రంథమందు తెలుఁగు బాలుర కనుకూలంబగు నజంత హ
లంత సాధారణ విశేషశబ్దంబులును, అర్థములతో జదు
వుటకును సమాసోదాహరణముల స్పష్టముగా తెలుసుకొ
నుటకు నుపయోగించునటుల శ్లోకరూపముగా జేయంబడి
యున్న సమాసకుసుమావళియనుగ్రంథంబును - పిదప బా
లురకు తిఙంత ధాతువుల మార్గము దెలియునటుల పరస్మై
పదములలో సత్తార్థకంబైన భూధాతువును ఆత్మనేపదము
లో వృద్ధ్యర్థకంబైనఏధాతువును ఉభయపదములలో దీప్త్య
ర్థకంబైన రాజృధాతువును ఇత్యాది విషయములను జేర్చి
యీగ్రంథము ముద్రాంకితము చేయబడియె.

ఇదియునుంగాక - కొన్నిశబ్దంబులు బహువిధరూపభేదములు గలవిగానున్నవి - అట్టిశబ్దంబులు శబ్దశాస్త్రానభిజ్ఞులకు మిగుల దురవగాహములుగానుండును - అందు కొన్ని శబ్దంబు లీక్రింద ప్రదర్శింపబడుచున్నవి - అవియే వన్నను.

ఇకారాంతః పుంలింగ ఔడులోమిశబ్దః.

(ఉడులోమాఖ్యునికుమారుఁడు-)

అవుడులోమిః	అవుడులోమీ	ఉడులోమాః
హే అవుడులోమే	హే అవుడులోమీ	హే ఉడులోమాః
అవుడులోమిం	అవుడులోమీ	ఉడులోమాన్
అవుడులోమినా	అవుడులోమిభ్యాం	ఉడులోమైః
అవుడులోమయే	అవుడులోమిభ్యాం	ఉడులోమేభ్యః
అవుడులోమేః	అవుడులోమిభ్యాం	ఉడులోమేభ్యః
అవుడులోమేః	అవుడులోమ్యోః	ఉడులోమానాం
అవుడులోమౌ	అవుడులోమ్యోః	ఉడులోమేషు

ఏవం ఆత్రేయః ఆత్రేయౌ అత్రయః- ఐక్ష్వాకః ఐక్ష్వాకౌ ఇక్ష్వాకవః ఇత్యాదయ శ్శాస్త్రీయ శ్శేనాగంతవ్యాః

శ్లో॥ గవాక్ఛబ్దస్యరూపాణి క్లీబేర్చాగతిభేదతః।
అసంధ్యవజ్ పూర్వరూపైర్నవాధింశతంమతం॥

చకారాంతనపుంసకలింగో గవాక్ఛబ్దః.

గవాక్
గవాగ్
గోఅక్
గోఅగ్
గోక్
గోగ్
ఇతిగత్వాభావః
గవాఙ్
గోఅఙ్
గోఙ్

గోచీ
గవాఞ్చి
గోఅఞ్చి
గోఞ్చి

గవాఞ్చి
గోఅఞ్చి
గోఞ్చి

ఇతిపూజాయాంత్రీణి.

ఏవంద్వితీయావిభక్తావపి-

గోచా	గవాగ్భ్యాం	గవాగ్భిః
గవాఞ్చా	గోఅగ్భ్యాం	గోఅగ్భిః
గోఅఞ్చా	గోగ్భ్యాం	గోగ్భిః
గోఞ్చా	గవాఙ్భ్యాం	గవాఙ్భిః
	గోఅఙ్భ్యాం	గోఅఙ్భిః
	గోఙ్భ్యాం	గోఙ్భిః

గోచే	భ్యామిప్రాగ్వత్	గవాగ్భ్యః
గవాఞ్చే		గోఅగ్భ్యః
గోఅఞ్చే		గోగ్భ్యః
గోఞ్చే		గవాఙ్భ్యః
		గోఅఙ్భ్యః
		గోఙ్భ్యః

గోచః
గవాఞ్చః
గోఅఞ్చః
గోఞ్చః

భ్యామిప్రాగ్వత్, భ్యసిప్రాగ్వత్-

జసి - జసివత్

గో॰చాః
గవాఞ్చః
గో॰అఞ్చః
గో॰ఞ్చః

గో॰చాం
గవాఞ్చాః
గో॰అఞ్చాం
గో॰ఞ్చాం
గవాక్షు
గో॰అక్షు

ఓసి ప్రాగ్వత్

గో॰చి
గవాఞ్చి
గో॰అఞ్చి
గో॰ఞ్చి

గో॰క్షు
గవాఞ్క్షు
గో॰అఞ్క్షు
గో॰ఞ్క్షు
గవాఙ్క్షు
గో॰అఙ్క్షు
గో॰ఙ్క్షు

శ్రీహయగ్రీవాయనమః

అజంతపుంలింగ సాధారణశబ్దాః

అకారాంతః పుంలింగో రామశబ్దః

ఏకవచనం-	ద్వివచనం-	బహువచనం-	
రామః	రామౌ	రామాః	ప్రథమావిభక్తిః
హే రామ	హే రామౌ	హే రామాః	సంబోధనప్రథమావిభక్తిః
రామం	రామౌ	రామాన్	ద్వితీయావిభక్తిః
రామేణ	రామాభ్యాం	రామైః	తృతీయావిభక్తిః
రామాయ	రామాభ్యాం	రామేభ్యః	చతుర్థీవిభక్తిః
రామాత్	రామాభ్యాం	రామేభ్యః	పంచమీవిభక్తిః
రామస్య	రామయోః	రామాణాం	షష్ఠీవిభక్తిః
రామే	రామయోః	రామేషు	సప్తమీవిభక్తిః

(౧)

ఏవం - కృష్ణః - గోవిందః - ముకుందః - ఇత్యాదయః -

అజన్తనపుంసకసాధారణశబ్దాః

[illegible]	వచనార్థములు-	వచన .. [illegible]
రామః	రాముడు	ప్రథమైకవచనం
రామౌ	ఇద్దరు రాములు	ప్రథమాద్వివచనం
రామాః	బహు రాములు	ప్రథమాబహువచనం
హే రామ	ఓ రామా	సంబోధనప్రథమైకవచనం-సంబుద్ధి
హే రామౌ	ఓయిద్దరు రాములార	సంబోధనప్రథమాద్వివచనం
హే రామాః	ఓబహు రాములార	సంబోధనప్రథమాబహువచనం
రామం	రాముని	ద్వితీయైకవచనం
రామౌ	ఇద్దరు రాముల	ద్వితీయాద్వివచనమ్
రామాన్	బహు రాములన్	ద్వితీయాబహువచనం
రామేణ	రామునిచేత	తృతీయైకవచనం
రామాభ్యాం	ఇద్దరు రాములచేత	తృతీయాద్వివచనం
రామైః	బహు రాములచేత	తృతీయాబహువచనం
రామాయ	రామునికొఱకు	చతుర్థ్యేకవచనం

రామాభ్యాం	ఇద్దరు రాములకొఱకు	చతుర్థీద్వివచనం
రామేభ్యః	బహు రాములకొఱకు	చతుర్థీబహువచనం
రామాత్	రామునివలన	పంచమ్యేకవచనం
రామాభ్యాం	ఇద్దరు రాములవలన	పంచమీద్వివచనం
రామేభ్యః	బహు రాములవలన	పంచమీబహువచనం
రామస్య	రామునియొక్క	షష్ఠ్యేకవచనం
రామయోః	ఇద్దరు రాములయొక్క	షష్ఠీద్వివచనం
రామాణాం	బహు రాములయొక్క	షష్ఠీబహువచనం
రామే	రామునియందు	సప్తమ్యేకవచనం
రామయోః	ఇద్దరు రాములయందు	సప్తమీద్వివచనం
రామేషు	బహు రాములయందు	సప్తమీబహువచనం

ఇత్తెరంగున నెల్లశబ్దంబులకు - వచనసంఘంబుల నిరూపణంబులు సూచింపవలయు.

అజన్తస్త్రీలింగసాధారణశబ్దాః-

ఇకారాన్తః పుంలింగో హరిశబ్దః - విష్ణువు-

	ద్వి	బ
హరిః	హరీ	హరయః
హే హరే	హే హరీ	హే హరయః
హరిం	హరీ	హరీన్
హరిణా	హరిభ్యాం	హరిభిః
హరయే	హరిభ్యాం	హరిభ్యః
హరేః	హరిభ్యాం	హరిభ్యః
హరేః	హర్యోః	హరీణాం
హరౌ	హర్యోః	హరిషు

ఏవం - కవిః - అగ్నిః - రవిః - దాశరథిః-

ఉకారాంతః పుంలింగ శ్శంభుశబ్దః - శివుఁడు-

శంభు	శంభూ	శంభవః
హే శంభో	హే శంభూ	హే శంభవః
శంభుం	శంభూ	శంభూన్
శంభునా	శంభుభ్యాం	శంభుభిః
శంభవే	శంభుభ్యాం	శంభుభ్యః
శంభోః	శంభుభ్యాం	శంభుభ్యః

అజన్తపుంలింగ సాధారణ శబ్దాః

శంభోః	శంభ్వోః	శంభూనాం
శంభౌ	శంభ్వోః	శంభుషు

ఏవం-విష్ణుః- భానుః- విధుః- ఇత్యాదయః-

ఋకారాంతపుంలింగో ధాతృశబ్దః బ్రహ్మ-

ధాతా	ధాతారౌ	ధాతారః
హే ధాతః	హే ధాతారౌ	హే ధాతారః
ధాతారం	ధాతారౌ	ధాతౄన్
ధాత్రా	ధాతృభ్యాం	ధాతృభిః
ధాత్రే	ధాతృభ్యాం	ధాతృభ్యః
ధాతుః	ధాతృభ్యాం	ధాతృభ్యః
ధాతుః	ధాత్రోః	ధాతౄణాం
ధాతరి	ధాత్రోః	ధాతృషు

ఏవం- శంస్తా- కర్తా- ఇత్యాదయః-

ఋకారాంతః పుంలింగః- పితృశబ్దః-తండ్రి-

పితా	పితరౌ	పితరః
హే పితః	హే పితరౌ	హే పితరః
పితరం	పితరౌ	పితౄన్

శేషం-ధాతృశబ్దవత్-

అజన్తనపుంసకసాధారణశబ్దాః-

ఏవం-జామాతా- భ్రాతా- ఇత్యాదయః-

ఓకారాంతః పుంలింగో గోశబ్దః - వృషభః-

గౌః	గావౌ	గావః
హే గౌః	హే గావౌ	హే గావః
గాం	గావౌ	గాః
గవా	గోభ్యాం	గోభిః
గవే	గోభ్యాం	గోభ్యః
గోః	గోభ్యాం	గోభ్యః
గో	గవోః	గవాం
గవి	గవోః	గోషు

ఏవం - ద్యౌః స్మృతా - ఇత్యాదయః-

ఇత్యజంతపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

అజంతస్త్రీలింగ సాధారణశబ్దాః-

అకారాంత స్త్రీలింగో రమాశబ్దః- లక్ష్మీః-

రమా	రమే	రమాః
హే రమే	హే రమే	హే రమాః
రమాం	రమే	రమాః

అజన్త స్త్రీలిఙ్గ సాధారణశబ్దాః.

రమయా	రమాభ్యాం	రమాభిః
రమాయై	రమాభ్యాం	రమాభ్యః
రమాయాః	రమాభ్యాం	రమాభ్యః
రమాయాః	రమయోః	రమాణాం
రమాయాం	రమయోః	రమాసు

ఏవం-సీతా- భామా- పద్మాది శబ్దాః-

ఇకారాంత స్త్రీలింగో మతిశబ్దః-బుద్ధి-

మతిః	మతీ	మతయః
హేమతే	హేమతీ	హేమతయః
మతిం	మతీ	మతీః
మత్యా	మతిభ్యాం	మతిభిః
మత్యై / మతయే	మతిభ్యాం	మతిభ్యః
మత్యాః / మతేః	మతిభ్యాం	మతిభ్యః
మత్యాః / మతేః	మత్యోః	మతీనాం

గౌ

అజన్త స్త్రీలిఙ్గ సాధారణశబ్దాః-

మత్యాం / మతౌ	మత్యోః	మతిషు

ఏవం- రుచిః- ఘృణిః- ఇత్యాదయః-

ఈకారాన్త స్త్రీలింగో గౌరీశబ్దః- పార్వతి-

గౌరి	గౌర్యౌ	గౌర్యః
హే గౌరి	హే గౌర్యౌ	హే గౌర్యః
గౌరీం	గౌర్యౌ	గౌరీః
గౌర్యా	గౌరీభ్యాం	గౌరీభిః
గౌర్యై	గౌరీభ్యాం	గౌరీభ్యః
గౌర్యాః	గౌరీభ్యాం	గౌరీభ్యః
గౌర్యాః	గౌర్యోః	గౌరీణాం
గౌర్యాం	గౌర్యోః	గౌరీషు

ఏవం- వాణీ- నదీ-ఇత్యాదయః-

ఉకారాంత స్త్రీలింగో ధేనుశబ్దః - ఆవు-

ధేనుః	ధేనూ	ధేనవః
హే ధేనో	హే ధేనూ	హే ధేనవః
ధేనుం	ధేనూ	ధేనూః
ధేన్వా	ధేనుభ్యాం	ధేనుభిః

ధేన్వై / ధేనవే	ధేనుభ్యాం	ధేనుభ్యః
ధేన్వాః / ధేనోః	ధేనుభ్యాం	ధేనుభ్యః
ధేన్వాః / ధేనోః	ధేన్వోః	ధేనూనాం
ధేన్వాం / ధేనౌ	ధేన్వోః	ధేనుషు

ఏవం- తనుః- ఇషుః- పటుః- ఇత్యాదయః-

ఊకారాంత స్త్రీలింగో వధూశబ్దః- ఆందుచి-

వధూః	వధ్వౌ	వధ్వః
హే వధు	హే వధ్వౌ	హే వధ్వః
వధూం	వధ్వౌ	వధూః
వధ్వా	వధూభ్యాం	వధూభిః
వధ్వై	వధూభ్యాం	వధూభ్యః
వధ్వాః	వధూభ్యాం	వధూభ్యః
వధ్వాః	వధ్వోః	వధూనాం
వధ్వాం	వధ్వోః	వధూషు

అజన్తనపుంసకసాధారణశబ్దాః

ఏవంతనూః - చమూః - ఇత్యాదయః-

ఋకారాంత స్త్రీలింగో మాతృశబ్దః-తల్లి -

మాతారౌ	మాతారః
హేమాతరౌ	హేమాతరః
మాతరౌ	మాతౄః

శేషం-ధాతృశబ్దవత్-ఏవంయాతా ననాన్దా దుహితా

ఇత్యజంత స్త్రీలింగసాధారణశబ్దాః-

అథాజంతనపుంసకలింగ సాధారణశబ్దాః-

అకారాంతనపుంసకలింగో జ్ఞానశబ్దః-తెలివి-

జ్ఞానం	జ్ఞానే	జ్ఞానాని
హేజ్ఞాన	హేజ్ఞానే	హేజ్ఞానాని
జ్ఞానం	జ్ఞానే	జ్ఞానాని
జ్ఞానేన	జ్ఞానాభ్యాం	జ్ఞానైః
జ్ఞానాయ	జ్ఞానాభ్యాం	జ్ఞానేభ్యః
జ్ఞానాత్	జ్ఞానాభ్యాం	జ్ఞానేభ్యః
జ్ఞానస్య	జ్ఞానయోః	జ్ఞానానాం
జ్ఞానే	జ్ఞానయోః	జ్ఞానేషు

ఏవం-ధనం-ఫలం-ఇత్యాదయః-

ఇకారాంతనపుంసకలింగశ్శుచిశబ్దః-పరిశుద్ధము-

శుచి	శుచినీ	శుచీని
హే శుచే / హే శుచి	హే శుచినీ	హే శుచీని
శుచి	శుచినీ	శుచీని
శుచినా	శుచిభ్యాం	శుచిభిః
శుచినే / శుచయే	శుచిభ్యాం	శుచిభ్యః
శుచినః / శుచేః	శుచిభ్యాం	శుచిభ్యః
శుచినః / శుచేః	శుచినోః / శుచ్యోః	శుచీనాం
శుచిని / శుచౌ	శుచినోః / శుచ్యోః	శుచిషు

ఏవంశివ తాతి-నీలరుచి ఇత్యాదయోభాషితపుంస్కాః-

ఇకారాంతనపుంసకలింగోవారిశబ్దః- ఉదకము-

వారి	వారిణీ	వారీణి

అజన్తనపుంసకసాధారణశబ్దాః-

హే వారే } హే వారి	హే వారిణీ	హే వారీణి
వారి	వారిణీ	వారీణి
వారిణా	వారిభ్యాం	వారిభిః
వారిణే	వారిభ్యాం	వారిభ్యః
వారిణః	వారిభ్యాం	వారిభ్యః
వారిణః	వారిణోః	వారీణాం
వారిణి	వారిణోః	వారిషు

ఏవం-కర్ణాక్షి - పాదపాణి - హరహారి-

ఇత్యాదయోఽభాషితపుంస్కాః-

ఉకారాంతనపుంసకలింగో మృదుశబ్దః-మెత్తని -

మృదు	మృదునీ	మృదూని
హే మృదో } హే మృదు	హే మృదునీ	హే మృదూని
మృదు	మృదునీ	మృదూని
మృదునా	మృదుభ్యాం	మృదుభిః
మృదునే } మృదవే	మృదుభ్యాం	మృదుభ్యః

మృదునః / మృదోః	మృదుభ్యాం	మృదుభ్యః
మృదునః / మృదోః	మృదునోః / మృద్వోః	మృదూనాం
మృదుని / మృదౌ	మృదునోః / మృద్వోః	మృదుషు

ఏవంపటు-హృదయాళు-ఇత్యాదయోఃభాషితపుంస్కాః-

ఉకారాంత నపుంసకలింగో మధుశబ్దః - తేనె-

మధు	మధునీ	మధూని
హేమధో / హేమధు	హేమధుని	హేమధూని
మధు	మధునీ	మధూని
మధునా	మధుభ్యాం	మధుభిః
మధునే	మధుభ్యాం	మధుభ్యః
మధునః	మధుభ్యాం	మధుభ్యః
మధునః	మధునోః	మధూనాం
మధుని	మధునోః	మధుషు

ఏవం-అంబు-జత్రు-శ్మశ్రు-ఇత్యాదయోఽభాషితపుంస్కాః-

అజన్తనపుంసకసాధారణశబ్దాః-

ఋకారాన్తనపుంసకలింగః కర్తృశబ్దః-చేయునది-

కర్తృ	కర్తృణీ	కర్తౄణి
హే కర్తృ, హే కర్తః	హే కర్తృణీ	హే కర్తౄణి
కర్తృ	కర్తృణీ	కర్తౄణి
కర్తృణా, కర్త్రా	కర్తృభ్యాం	కర్తృభిః
కర్తృణే, కర్త్రే	కర్తృభ్యాం	కర్తృభ్యః
కర్తృణః, కర్తుః	కర్తృభ్యాం	కర్తృభ్యః
కర్తృణః, కర్తుః	కర్తృణోః, కర్త్రోః	కర్తౄణాం
కర్తృణి, కర్తరి	కర్తృణోః, కర్త్రోః	కర్తృషు

ఏవం-జ్ఞాతృ-గంతృ-ఇత్యాదయః-

ఇత్యజన్తనపుంసకలింగ సాధారణశబ్దాః-

అథహలంత పుంలింగసాధారణశబ్దాః-

చకారాంతపుంలింగో జలముక్ఛబ్దః - మేఘము-

జలముక్	జలముచౌ	జలముచః
హే జలముక్	హే జలముచౌ	హే జలముచః
జలముచం	జలముచౌ	జలముచః
జలిముచా	జలముగ్భ్యాం	జలముగ్భిః
జలముచే	జలముగ్భ్యాం	జలముగ్భ్యః
జలముచః	జలముగ్భ్యాం	జలముగ్భ్యః
జలముచః	జలముచోః	జలముచాం
జలముచి	జలముచోః	జలముక్షు

ఏవం - సువాక్ - పయోముక్ - ఇత్యాదయః-

జకారాంతః పుంలింగో భిషక్ఛబ్దః - వైద్యుడు-

భిషక్	భిషజౌ	భిషజః
హే భిషక్	హే భిషజౌ	హే భిషజః
భిషజం	భిషజౌ	భిషజః
భిషజా	భిషగ్భ్యాం	భిషగ్భిః
భిషజే	భిషగ్భ్యాం	భిషగ్భ్యః
భిషజః	భిషగ్భ్యాం	భిషగ్భ్యః

హలన్తపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

భిషజః	భిషజోః	భిషజాం
భిషజి	భిషజోః	భిషత్సు

ఏవం - తన్వ్యతక్ - ఋత్విక్ - ఇత్యాదయః-

తకారాంతఃపుంలింగో మరుచ్ఛబ్దః - వాయువు-

మరుత్	మరుతౌ	మరుతః
హేమరుత్	హేమరుతౌ	హేమరుతః
మరుతం	మరుతౌ	మరుతః
మరుతా	మరుద్భ్యాం	మరుద్భిః
మరుతే	మరుద్భ్యాం	మరుద్భ్యః
మరుతః	మరుద్భ్యాం	మరుద్భ్యః
మరుతః	మరుతోః	మరుతాం
మరుతి	మరుతోః	మరుత్సు

ఏవం-ఇంద్రజిత్-సోమసుత్ - భావ్యకృత్ - జకుత్ -
జాగ్రత్ -దరిద్రత్ - శాసత్ - చకాసత్ -దధత్ -దదత్
జుహ్వత్ - బిభ్యత్ - బోభువత్ - ఇత్యాదయః-

తకారాంతః పులింగః పచచ్ఛబ్దః - వంటవాడు-

*పచన్	పచంతౌ	పచంతః
పచంతం	పచంతౌ	పచతః

శేషంమరుచ్ఛబ్దవత్-

ఏవం-భవాన్- అదన్-దీవ్యన్-సున్వన్-తుదన్-
రుంధన్- కుర్వన్- క్రీణన్- కారయన్- చికీర్షన్-
పుత్రీయన్- ఇత్యాదయః-

తకారాంతఃపుంలింగోధీమచ్ఛబ్దః- బుద్ధిమంతుఁడు-

ధీమాన్	ధీమంతౌ	ధీమంతః
హేధీమన్	హేధీమంతౌ	హేధీమంతః
ధీమంతం	ధీమంతౌ	ధీమతః

శేషంమరుచ్ఛబ్దవత్-

ఏవంగుణవాన్-భవాన్-ఇత్యాదయః-

తకారాంతఃపుంలింగోమహచ్ఛబ్దః- గొప్పవాఁడు-

మహాన్	మహాంతౌ	మహాంతః
హేమహాన్	హేమహాంతౌ	హేమహాంతః
మహాంతం	మహాంతౌ	మహతః

శేషంమరుచ్ఛబ్దవత్-

దకారాంతఃపులింగోదివిషచ్ఛబ్దః- దేవత-

దివిషత్	దివిషదౌ	దివిషదః
హేదివిషత్	హేదివిషదౌ	హేదివిషదః

అథ హలన్తపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

దివిషం	దివిషదౌ	దివిషదః
దివిషదా	దివిషద్భ్యాం	దివిషద్భిః
దివిషదే	దివిషద్భ్యాం	దివిషద్భ్యః
దివిషదః	దివిషద్భ్యాం	దివిషద్భ్యః
దివిషదః	దివిషదోః	దివిషదాం
దివిషది	దివిషదోః	దివిషత్సు

ఏవం-వేదవిత్- క్రవ్యాత్- ఇత్యాదయః-

నకారాన్తః పుంలింగో రాజన్ శబ్దః-రాజు-

రాజా	రాజానౌ	రాజానః
హే రాజన్	హే రాజానౌ	హే రాజానః
రాజానం	రాజానౌ	రాజ్ఞః
రాజ్ఞా	రాజభ్యాం	రాజభిః
రాజ్ఞే	రాజభ్యాం	రాజభ్యః
రాజ్ఞః	రాజభ్యాం	రాజభ్యః
రాజ్ఞః	రాజ్ఞోః	రాజ్ఞాం
రాజ్ఞి / రాజని	రాజ్ఞోః	రాజసు

ఏవం-సుత్రామా-వృషా-మహిమా- ఇత్యాదయః-

హలన్తపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

నకారాంతః పుంలింగ ఆత్మన్ శబ్దః - తాను-

ఆత్మా	ఆత్మానౌ	ఆత్మానః
హే ఆత్మన్	హే ఆత్మానౌ	హే ఆత్మానః
ఆత్మానం	ఆత్మానౌ	ఆత్మనః
ఆత్మనా	ఆత్మభ్యాం	ఆత్మభిః
ఆత్మనే	ఆత్మభ్యాం	ఆత్మభ్యః
ఆత్మనః	ఆత్మభ్యాం	ఆత్మభ్యః
ఆత్మనః	ఆత్మనోః	ఆత్మనాం
ఆత్మని	ఆత్మనోః	ఆత్మసు

ఏవం వర్మా పాప్మా యజ్వా సహాకృత్వా- ఇత్యాదయః-

నకారాంతః పుంలింగో గుణిన్ శబ్దః - గుణవంతుడు-

గుణీ	గుణినౌ	గుణినః
హే గుణిన్	హే గుణినౌ	హే గుణినః
గుణినం	గుణినౌ	గుణినః
గుణినా	గుణిభ్యాం	గుణిభిః
గుణినే	గుణిభ్యాం	గుణిభ్యః
గుణినః	గుణిభ్యాం	గుణిభ్యః
గుణినః	గుణినోః	గుణినాం

గుణిని	గుణినోః	గుణిషు

ఏవం-యశస్వీ-కరీ-ఇత్యాదయః-

శకారాంతః పుంలింగో విట్ఛబ్దః-మనుష్యుఁడు-

విట్	విశౌ	విశః
హేవిట్	హేవిశౌ	హేవిశః
విశం	విశౌ	విశః
విశా	విడ్భ్యాం	విడ్భిః
విశే	విడ్భ్యాం	విడ్భ్యః
విశః	విడ్భ్యాం	విడ్భ్యః
విశః	విశోః	విశాం
విశి	విశోః	విట్సు

ఏవం-భ్రాట్ - మృట్ - ఇత్యాదయః-

భ్రష్టుఁడు- స్పృజించువాఁడు-

షకారాంతః పుంలింగో ద్విట్ఛబ్దః- శత్రువు-

ద్విటత్	ద్విషౌ	ద్విషః
హేద్విట్	హేద్విషౌ	హేద్విషః
ద్విషం	ద్విషౌ	ద్విషః
ద్విషా	ద్విడ్భ్యాం	ద్విడ్భిః

హల న్తపుంలింగసాధారణశబ్దాః

ద్విషే	ద్విడ్భ్యాం	ద్విడ్భ్యః
ద్విషః	ద్విడ్భ్యాం	ద్విడ్భ్యః
ద్విషః	ద్విషోః	ద్విషాం
ద్విషి	ద్విషోః	ద్విట్సు

ఏవంరత్నముట్ - సితత్విట్ - ఇత్యాదయః-

సకారాంతః పుంలింగో వేధశ్శబ్దః-బ్రహ్మ-

వేధాః	వేధసౌ	వేధసః
హే వేధః	హే వేధసౌ	హే వేధసః
వేధసం	వేధసౌ	వేధసః
వేధసా	వేధోభ్యాం	వేధోభిః
వేధసే	వేధోభ్యాం	వేధోభ్యః
వేధసః	వేధోభ్యాం	వేధోభ్యః
వేధసః	వేధసోః	వేధసాం
వేధసి	వేధసోః	వేధస్సు

ఏవం-చంద్రమాః- ఇత్యాదయః-

సకారాంతః పుంలింగశ్శ్రేయశ్శబ్దః - శ్రేష్ఠుఁడు-

శ్రేయాన్	శ్రేయాంసౌ	శ్రేయాంసః
హే శ్రేయన్	హే శ్రేయాంసౌ	హే శ్రేయాంసః

హలన్తపుంలింగసాధారణశబ్దాః

శేషం వేధశబ్దవత్ - ఏవం ప్రేయాన్ - గరీయాన్ -

ఇత్యాదయః-

సకారాంతః పుంలింగో విద్వచ్ఛబ్దః - విద్వాంసుడు -

విద్వాన్	విద్వాంసౌ	విద్వాంసః
హే విద్వన్	హే విద్వాంసౌ	హే విద్వాంసః
విద్వాంసం	విద్వాంసౌ	విదుషః
విదుషా	విద్వద్భ్యాం	విద్వద్భిః
విదుషే	విద్వద్భ్యాం	విద్వద్భ్యః
విదుషః	విద్వద్భ్యాం	విద్వద్భ్యః
విదుషః	విదుషోః	విదుషాం
విదుషి	విదుషోః	విద్వత్సు

ఏవం సేదివాన్ - ఉపేయివాన్ - తస్థివాన్ - ఇత్యాదయః

హకారాంతః - పుంలింగో లిట్ఛబ్దః - ఆస్వాదించువాడు

లిట్	లిహౌ	లిహః
హే లిట్	హే లిహౌ	హే లిహః
లిహం	లిహౌ	లిహః
లిహా	లిడ్భ్యాం	లిడ్భిః

లిహ్	లిడ్భ్యాం	లిడ్భ్యః
లిహః	లిడ్భ్యాం	లిడ్భ్యః
లిహః	లిహోః	లిహాం
లిహి	లిహోః	లిట్సు

ఏవం-మహీరుట్- ఇత్యాదయః-

ఇతిహలంతపుంలింగసాధారణశబ్దాః-

అథహలంత స్త్రీలింగ సాధారణశబ్దాః-

త్వక్ఛబ్దో జలముక్ఛబ్దవత్ - స్రక్ఛబ్దో భిషక్ఛబ్దవత్-

తకారా న్తాః ప్రాయశః స్త్రీలింగే ఈకారా న్తాభవ న్తి॥

యథా-జక్షతీ- జాగ్రతీ-దరిద్రతీ- శాసతీ- చకాసతీ-దధతీ-

దదతీ - జుహ్వతీ - బిభ్యతీ - బోభువతీ - అదతీ - సున్వతీ -

రుంధతీ - కుర్వతీ - క్రీణతీ - ధీమతీ- గుణవతీ- భవతీ- యా

వతీ-తావతీ- ఇయతీ-కియతీ- భాతీ-భాంతీ- నిద్రాతీ- నిద్రా

న్తీ - తుద న్తీ - తుదతీ - లస న్తీ - లసతీ- భవ న్తీ- పచ న్తీ-

కారయ న్తీ- చికీర్ష న్తీ- పుత్రీయ న్తీ - దీవ్య న్తీ - జీర్య న్తీ-

ఇత్యాదయః। జక్షతీ జక్షత్యౌ జక్షత్యః-(ఇత్యాది) హరి

త్ - పాపభిత్ - సోమసుత్ - పుణ్యకృత్ - (ఇత్యాదీనా

హలన్త స్త్రీలిఙ్గ సాధారణశబ్దాః.

మికారాదిపూర్వక తకారాన్తానాంమరుచ్ఛబ్దవద్రూపం;

హరిత్ - హరితౌ - హరితః - (ఇత్యాది) సంపచ్ఛబ్దోఽది విపచ్ఛబ్దవత్-

ధకారాన్త స్త్రీలింగః క్షుచ్ఛబ్దః- ఆకలి-

*క్షుత్	క్షుధౌ	క్షుధః
తృ-క్షుధా	క్షుద్భ్యాం	క్షుద్భిః
స-క్షుధి	క్షుధోః	క్షుత్సు

ఏవం - యుత్ - మర్మావిత్ - ఇత్యాదయః-

సీమన్శబ్దో రాజన్-శబ్దవత్-ఏవం-దామా- ఇత్యాదయః-

భకారాంత స్త్రీలింగః కకుప్ఛబ్దః - దిక్కు-

*కకుప్	కకుభౌ	కకుభః
తృ-కకుభా	కకుబ్భ్యాం	కకుబ్భిః
స-కకుభి	కకుభోః	కకుప్సు

రేఫాంత స్త్రీలింగో గీర్శబ్దః- వాక్కు-

*గీః	గిరౌ	గిరః
తృ-గిరా	గీర్భ్యాం	గీర్భిః
స - గిరి	గిరోః	గీర్షు

ఏవం-పూః-ధూః- ఇత్యాదయః-

హాల న్తనపుంసకలిఙ్గసాధారణశబ్దాః-

వకారాన్తస్త్రీలింగో దివ్‌శబ్దః - స్వర్గము.

*ద్యౌః	దివౌ	దివః
తృ-దివా	ద్యుభ్యాం	ద్యుభిః
స-దివి	దివోః	ద్యుషు

విపాట్ఛబ్దో విట్ఛబ్దవత్-

శకారాంత స్త్రీలింగో దిక్ఛబ్దః - దిక్కు-

*దిక్	దిశౌ	దిశః
తృ-దిశా	దిగ్భ్యాం	దిగ్భిః
స- దిశి	దిశోః	దిక్షు

ఏవం-దృక్-యాదృక్-తాదృక్-ఇత్యాదయః-

త్విట్ఛబ్దోద్విట్ఛబ్దవత్ - సుమనశ్శబ్దో వేధశ్శబ్దవత్-

ఇతిహాలన్త స్త్రీలింగసాధారణశబ్దాః-

అథహాలంత నపుంసకలింగ సాధారణశబ్దాః-

చకారాంత నపుంసకలింగ స్సువాక్ఛబ్దః-

మంచివాక్కులుగలకులము-

*సువాక్	సువాచీ	సువాఞ్చి

పునస్తద్వత్- శేషం జలముక్ఛబ్దవత్-

ఏవం- సుత్వక్ - ఇత్యాదయః-

జకారాంతనపుంసకలింగో౽సృక్ఛబ్దః- రక్తము.

అసృక్ అసృజీ అసృంజి

పున స్తద్వత్- శేషంభిషక్ఛబ్దవత్-ఏవం-సుభిషక్-

ఇత్యాదయః-

అసక్ఛబ్దార్థకో౽సక్ శబ్ద స్తువక్ష్యమాణనామక శబ్దవత్-

తకారాంతనపుంసకలింగో యకృచ్ఛబ్దః-మాంసవిశేషము.

యకృత్ యకృతీ యకృంతి

పున స్తద్వత్- శేషంపుంవత్- ఏవం. శకృత్-కర్మకృత్-

భవత్ - అవత్ - రుంధత్ - కుర్వత్- క్రీణత్ - గృహ్ణత్-

బుద్ధిమత్ - యావత్ - తావత్ - ఇత్యాదయః-

యకృచ్ఛకృచ్ఛబ్దార్థకౌ యకన్- శకన్ శబ్దౌ

వక్ష్యమాణనామన్ శబ్దవత్-

తకారాంతనపుంసకలింగో దధచ్ఛబ్దః- ధరించునది-

దధత్ దధతీ దధంతి / దధతి

పున స్తద్వత్- శేషంపుంవత్- ఏవం-జక్షత్- జాగ్రత్-

దరిద్రత్- శాసత్- చకాసత్- దధత్- బిభ్రత్- జుహ్వత్-

ఇత్యాదయః॥

తకారాంతనపుంసకలింగ స్తుదచ్ఛబ్దః - వ్యధపెట్టునది-

*తుదత్   తుదంతీ / తుదతీ   తుదంతి

పున స్తద్వత్- శేషంపుంవతు- ఏవం-భాత్- ఉల్లసత్-
ఇత్యాదయః-

తకారాంతనపుంసకలింగః-పచచ్ఛబ్దః-వండెడికులము-

*పచత్   పచంతీ   పచంతి

పున స్తద్వత్- శేషంపుంవతు- ఏవం-గచ్ఛతు-భవతు-దీవ్యతు-
మాంద్యతు-చికీర్షతు- పుత్రీయత్- ఇత్యాదయః॥

తకారాంతనపుంసకలింగో మహచ్ఛబ్దః-గొప్పది-

*మహత్   మహతీ   మహాంతి

పున స్తద్వతు- శేషంపుంవతు-

తకారాంతనపుంసకలింగో హృచ్ఛబ్దః- మనస్సు-

*హృత్   హృదీ   హృంది

పున స్తద్వత్- శేషందివిషచ్ఛబ్దవత్-
ఏవం- సముత్- పాపనుత్- ఇత్యాదయః-

నకారాంతనపుంసకలింగో నామన్ శబ్దః-పేరు-

నామ   నామ్నీ / నామనీ   నామాని

హలన్తనపుంసకలిఙ్గసాధారణశబ్దాః-

హే-నామన్ హే-నామ	హే-నామనీ హే-నామ్నీ	హేనామాని
నామ	నామ్నీ నామనీ	నామాని

శేషం-రాజన్శబ్దవత్ - ఏవం-దామ-సురాజ-

ఇత్యాదయః-

నకారాంతనపుంసకలింగో వర్మన్శబ్దః- కవచము-

వర్మ	వర్మణీ	వర్మాణి
హే వర్మ హే వర్మన్	హే వర్మణీ	హే వర్మాణి
వర్మ	వర్మణీ	వర్మాణి

శేషమాత్మన్-శబ్దవత్ - ఏవం-మర్మ-నర్మ-

సహకృత్వ - ఇత్యాదయః-

నకారాంతనపుంసకలింగో గుణిన్శబ్దః-గుణవంతము-

గుణి	గుణినీ	గుణీని
హే గుణిన్ హే గుణి	హే గుణినీ	గుణీని
గుణి	గుణినీ	గుణీని

శేషంపుంవత్తు-ఏవం-స్రగ్వీ-వాగ్మీ-ఇత్యాదయః-

శకారాంతనపుంసకలింగస్తాదృక్ఛబ్దః - అట్టిది-

* తాదృక్ తాదృశీ తాదృంశి

పునస్తద్వత్- శేషంపుంవత్- ఏవంయాదృక్-

ఇత్యాదయః-

షకారాంతనపుంసకలింగస్సితత్విట్ఛబ్దః-తెల్లనికాంతిగలది-

* సితత్విట్ సితత్విషీ సితత్వింషి

పునస్తద్వత్- శేషంద్విట్ఛబ్దవత్- ఏవంరత్నముట్-

ఇత్యాదయః-

సకారాంతనపుంసకలింగోమనశ్శబ్దః - మనస్సు-

* మనః మనసీ మనాంసి

పునస్తద్వత్-శేషంవేధశ్శబ్దవత్-ఏవంవయః-పయః-

ఇత్యాదయః-

హకారాంతనపుంసకలింగోలిట్ఛబ్దః-ఆస్వాదించునది-

* లిట్ లిహీ లింహి

పునస్తద్వత్ - శేషంపుంవత్-

ఇతిహలంతనపుంసకలింగ - సాధారణశబ్దాః-

అథసర్వనామశబ్దాః-

సర్వ - విశ్వ- కతర- కతమ- యతర- యతమ- తతర- తతమ- ఏకతర - ఏకతమ - అన్య - అన్యతర - ఇతర- త్వ- సమ- సీమ- నేమ- పూర్వ - పర - అపర- దక్షిణ- ఉత్తర- అధర- అపర- స్వ- అంతర-ఏక- ఉభ- ఉభయ- ద్వి-త్వత్- భవత్- తద్- త్యద్- యద్ - ఏతద్- యుష్మద్- అస్మద్- కిమ్- ఇదమ్- అదస్॥

అకారాంతఃపులింగస్సర్వశబ్దః - సమస్తము-

సర్వః	సర్వౌ	సర్వే
హే-సర్వ	హే సర్వౌ	హే-సర్వే
సర్వమ్	సర్వౌ	సర్వాన్
సర్వేణ	సర్వాభ్యామ్	సర్వైః
సర్వస్మై	సర్వాభ్యామ్	సర్వేభ్యః
సర్వస్మాత్	సర్వాభ్యామ్	సర్వేభ్యః
సర్వస్య	సర్వయోః	సర్వేషాం
సర్వస్మిన్	సర్వయోః	సర్వేషు

ఏవం - విశ్వాది సీమశబ్దపర్యంతానాం రూపమ్-

సర్వనామశబ్దాః-

అకారాంతః పుంలింగో నేమశబ్దః- సగము-

నేమః	నేమౌ	నేమే / నేమాః
హే- నేమ	నేమౌ	హే నేమే / హే నేమాః

శేషం సర్వశబ్దవత్-

అకారాంతః పుంలింగః పూర్వశబ్దః-పూర్వుడు-

పూర్వః	పూర్వౌ	పూర్వే / పూర్వాః
హే పూర్వ	హే పూర్వౌ	హే పూర్వే / హే పూర్వాః
పూర్వం	పూర్వౌ	పూర్వాన్
పూర్వేణ	పూర్వాభ్యామ్	పూర్వైః
పూర్వస్మై	పూర్వాభ్యామ్	పూర్వేభ్యః
పూర్వస్మాత్ / పూర్వాత్	పూర్వాభ్యామ్	పూర్వేభ్యః
పూర్వస్య	పూర్వయోః	పూర్వేషాం

సర్వనామశబ్దాః-

పూర్వయోః　　　పూర్వేషు

ఏవంపరప్రభృత్యంతరశబ్దపర్యంతా సాంరూపం-
ఏకశబ్దస్సర్వశబ్దవత్ - సంఖ్యావాచకశ్చైవినైత్యైకవచనాంతః - ఏకః - హేఏక- ఏకమ్ - ఏకేన- ఏకస్మై - ఏకస్మాత్-
ఏకస్య-ఏకస్మిన్॥

అకారాంతఃపుంలింగో నిత్యద్వివచనఉభశబ్దః-ఇద్దఱు-

*ఉభౌ-ఉభౌ	ఉభాభ్యామ్	ఉభాభ్యామ్
ఉభాభ్యామ్	ఉభయోః	ఉభయోః

అకారాంతఃపుంలింగ ఉభయశబ్దో ద్వివచనరహితః-
రెండవయవములుగలది-

ఏ-	బ-
ఉభయః	ఉభయే
హేఉభయ	హేఉభయే
ఉభయమ్	ఉభయాన్
ఉభయేన	ఉభయైః
ఉభయస్మై	ఉభయేభ్యః

సర్వనామశబ్దాః-

ఉభయస్మాత్	ఉభయేభ్యః
ఉభయస్య	ఉభయేషామ్
ఉభయస్మిన్	ఉభయేషు

ఇకారాంతః పుంలింగో ద్విశబ్దో నిత్యద్వివచనాంతః-

ద్వౌ- ద్వౌ- ద్వాభ్యామ్-ద్వాభ్యామ్-ద్వాభ్యామ్-

ఇద్దఱు- ద్వయోః- ద్వయోః-

త్వచ్ఛబ్దో మరుచ్ఛబ్దవత్ - భవచ్ఛబ్దో ధీమచ్ఛబ్దవత్

దకారాంతః పుంలింగః తచ్ఛబ్దః-వాడు-

సః	తౌ	తే
తం	తౌ	తాన్
తేన	తాభ్యామ్	తైః
తస్మై	తాభ్యామ్	తేభ్యః
తస్మాత్	తాభ్యామ్	తేభ్యః
తస్య	తయోః	తేషాం
తస్మిన్	తయోః	తేషు

ఏవం-స్యః-త్యౌ-త్యే-త్యమ్-త్యౌ-త్యాన్-

యః-యౌ-యే-యమ్ యౌ-యాన్-ఇత్యాదిసర్వశబ్దాః-

సర్వనామశబ్దాః-

దకారాంతః పుంలింగ ఏతచ్ఛబ్దః- వీడు.

ఏషః	ఏతౌ	ఎతే
ఎతమ్ ఎనమ్	ఎతౌ ఎనౌ	ఎతాన్ ఎనాన్
ఎతేన ఎనేన	ఎతాభ్యామ్	ఎతైః
ఎతస్మై	ఎతాభ్యామ్	ఎతేభ్యః
ఎతస్మాత్	ఎతాభ్యామ్	ఎతేభ్యః
ఎతస్య	ఎతయోః ఎనయోః	ఎతేషామ్
ఎతస్మిన్	ఎతయోః ఎనయోః	ఎతేషు

దకారాంతఃపుంలింగో యుష్మచ్ఛబ్దః- నీవు-

త్వమ్	యువామ్	యూయమ్
త్వామ్ త్వా	యువామ్ వామ్	యుష్మాన్ వః
త్వయా	యువాభ్యామ్	యుష్మాభిః

తుభ్యమ్	యువాభ్యామ్	యుష్మభ్యమ్
తే	వామ్	వః
త్వత్	యువాభ్యామ్	యుష్మత్
తవ	యువయోః	యుష్మాకమ్
తే	వామ్	వః
త్వయి	యువయోః	యుష్మాసు

దకారాన్తః పుంలింగో ఽస్మచ్ఛబ్దః- నేను-

అహమ్	ఆవామ్	వయమ్
మామ్	ఆవామ్	అస్మాన్
మా	నౌ	నః
మయా	ఆవాభ్యామ్	అస్మాభిః
మహ్యమ్	ఆవాభ్యామ్	అస్మభ్యమ్
మే	నౌ	నః
మత్	ఆవాభ్యామ్	అస్మత్
మమ	అవయోః	అస్మాకమ్
మే	నౌ	నః
మయి	అవయోః	అస్మాసు

మకారాన్తః పుంలింగః కింశబ్దః- ఎవ్వడు-

సర్వనామశబ్దాః-

కః-కౌ-కే-కమ్-కౌ-కాన్ - ఇత్యాదిసచ్ఛబ్దవత్-

మకారాంతః పుంలింగ ఇదంశబ్దః - పుం-

అయమ్	ఇమౌ	ఇమే
ఇమమ్	ఇమౌ	ఇమాన్
ఏనమ్	ఏనౌ	ఏనాన్
అనేన ఏనేన	అభ్యామ్	ఏభిః
అస్మై	ఆభ్యామ్	ఏభ్యః
అస్మాత్	ఆభ్యామ్	ఏభ్యః
అస్య	అనయోః ఏనయోః	ఏషామ్
అస్మిన్	అనయోః ఏనయోః	ఏషు

సకారాంతః పుంలింగోఽదశ్శబ్దః - పుం-

అసౌ	అమూ	అమీ
అముమ్	అమూ	అమూన్
అమునా	అమూభ్యామ్	అమీభిః

అముష్మై	అమూభ్యామ్	అమీభ్యః
అముష్మాత్	అమూభ్యామ్	అమీభ్యః
అముష్య	అముయోః	అమీషామ్
అముష్మిన్	అముయోః	అమీషు

ఇతిసర్వనామ్నాం పుంస్లీరూపం-

అథసర్వనామ్నాం స్త్రీలింగేరూపమ్-

ఆకారాంత స్త్రీలింగస్సర్వాశబ్దః-

సర్వా	సర్వే	సర్వాః
హేసర్వే	హేసర్వే	హేసర్వాః
సర్వామ్	సర్వే	సర్వా
సర్వయా	సర్వాభ్యామ్	సర్వాభిః
సర్వస్యై	సర్వాభ్యామ్	సర్వాభ్యః
సర్వస్యాః	సర్వాభ్యామ్	సర్వాభ్యః
సర్వస్యాః	సర్వయోః	సర్వాసామ్
సర్వస్యామ్	సర్వయోః	సర్వాసు

ఎవం- విశ్వాశబ్దప్రభృత్య భయాశబ్దపర్యంతానాం రూపమ్- ఎకోభోభయశబ్దానాంపుంసీవవచననియమః॥

సర్వనామశబ్దాః

ఇకారాంత స్త్రీలింగో ద్విశబ్దః-

ద్వే - ద్వే - ద్వాభ్యామ్ - ద్వాభ్యామ్ - ద్వాభ్యామ్
ద్వయోః-ద్వయోః-తచ్ఛబ్దః పుంవత్-భవచ్ఛబ్దః - స్త్రియాం
గౌరీవత్- భవతీ- భవత్యౌ - భవత్యః- ఇత్యాది-

దకారాంత స్త్రీలింగ స్తచ్ఛబ్దః-

సా	తే	తాః
తామ్	తే	తాః
తయా	తాభ్యామ్	తాభిః
తస్యై	తాభ్యామ్	తాభ్యః
తస్యాః	తాభ్యామ్	తాభ్యః
తస్యాః	తయోః	తాసామ్
తస్యామ్	తయోః	తాసు

ఏవం-స్యా-త్యే-త్యాః-యా-యే-యాః- ఇత్యాది

దకారాంత స్త్రీలింగ ఏతచ్ఛబ్దః-

ఏషా	ఏతే	ఏతాః
ఏతామ్	ఏతే	ఏతాః
ఏనామ్	ఏనే	ఏనాః

ఏతయా ఏనయా	ఏతాభ్యామ్	ఏతాభిః
ఏతస్యై	ఏతాభ్యామ్	ఏతాభ్యః
ఏతస్యాః	ఏతాభ్యామ్	ఏతాభ్యః
ఏతస్యాః	ఏతయోః ఏనయోః	ఏతాసామ్
ఏతస్యామ్	ఏతయోః ఏనయోః	ఏతాసు

యుష్మదస్మచ్ఛబ్దౌ లింగత్రయేపి సరూపౌ

మకారాంతస్త్రీలింగః కింశబ్దః-

కా- కే- కాః - ఇత్యాదిశబ్దవత్-

మకారాంతః స్త్రీలింగ ఇదంశబ్దః-

ఇయమ్	ఇమే	ఇమాః
ఇమామ్ ఏనామ్	ఇమే ఏనే	ఇమాః ఏనాః
అనయా ఏనయా	ఆభ్యామ్	ఆభిః
అస్యై	ఆభ్యామ్	ఆభ్యః

అస్యాః	ఆభ్యామ్	ఆభ్యః
అస్యాః	ఆనయోః ఏనయోః	ఆసామ్
అస్యామ్	అనయోః ఏనయోః	ఆసు

సకారాంత స్త్రీలింగో౽దశ్శబ్దః.

అసౌ	అమూ	అమూః
అమూమ్	అమూ	అమూః
అముయా	అమూభ్యామ్	అమూభిః
అముష్యై	అమూభ్యామ్	అమూభ్యః
అముష్యాః	అమూభ్యామ్	అమూభ్యః
అముష్యాః	అముయోః	అమూషామ్
అముష్యామ్	అముయోః	అమూషు

ఇతిసర్వనామ్నాం స్త్రీలింగేరూపమ్

అథసర్వనామ్నాం నపుంసకేరూపమ్

అకారాంత నపుంసకలింగస్సర్వశబ్దః-

సర్వమ్	సర్వే	సర్వాణి
హే-సర్వ	హే-సర్వే	హేసర్వాణి

సర్వమ్ సర్వే సర్వాణి

శేషంపుంవత్-ఏవం- విశ్వశబ్దస్య- ఏకతరశబ్దస్య- త్వ శబ్దమారభ్య ఉభయశబ్దపర్యంతానామ్ చరూపమ్ - పూర్వాదీనా మంతరశబ్దపర్యంతానాం పంచమీసప్తమ్యేకవచనయోః - పుంసీవరూపద్వయం ఏకోభోభ శబ్దానాంతు పూర్వనదేవవచననియమః॥

అకారాంతనపుంసకలింగః కతరశబ్దః-

*కతరత్ కతరే కతరాణి

పునస్తద్వత్- శేషంసర్వశబ్దవత్- ఏవంకతమశబ్దమారభ్యేతర-శబ్దపర్యంతానా- మేకతెరశబ్దవినా- కృతానాం రూపం - ద్విశబ్దః - స్త్రీంవత్ - త్వచ్ఛబ్దభవచ్ఛబ్దౌయకృచ్ఛబ్దవత్॥

దకారాంతనపుంసకలింగస్తచ్ఛబ్దః-

తత్ తే తాని

పునస్తద్వత్ - శేషంపుంవత్ -

ఏవం - త్వత్ - యత్ -

దకారాంత. నపుంసకలింగ - ఏతచ్ఛబ్దః-

ఏనత్ ఏతే ఏతాని

సర్వనామశబ్దాః.

ఏతత్ / ఏనత్	ఏతే / ఏనే	ఏతాని / ఏనాని

శేషంపుంవత్- యుష్మదస్మచ్ఛబ్దౌ-
లింగత్రయేఽపి సరూపావిత్యుక్తమ్
మకారాంత నపుంసకలింగః కింశబ్దః

కిం	కే	కాని

పునస్తద్వత్- శేషంపుంవత్ -
మకారాంత నపుంసకలింగ ఇదంశబ్దః-

ఇదమ్	ఇమే	ఇమాని
ఇదమ్ / ఏనమ్	ఇమే / ఏనే	ఇమాని / ఏనాని

శేషం- పుంవత్-
సకారాంతనపుంసకలింగోఽదశ్శబ్దః-

అదః	అమూ	అమూని

పునస్తద్వత్-శేషంపుంవత్- ఇతిసర్వనామ్నాం
నపుంసకరూపనిరూపణమ్,
ఇమేసర్వనామశబ్దాః-

అథాజంతపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

అకారాంతః పుంలింగ ప్రథమశబ్దః - మొదటివాడు.

ప్రథమః	ప్రథమౌ	ప్రథమే / ప్రథమాః
హే ప్రథమ	హే ప్రథమౌ	హే ప్రథమే / హే ప్రథమాః

శేషం రామశబ్దవత్ - ఏవంచరమః - అల్పః - అర్థః - కతిపయః - (ఏతేచ) ద్వయః - ద్వితయః - త్రయః - త్రితయః - చతుష్టయః - పంచతయః - (ఇత్యాదయస్తయబంతాశ్చ)

ద్వితీయశబ్దో రామశబ్దవత్ - చతుర్థీమారభ్యవిశేషః-

ద్వితీయస్మై / ద్వితీయాయ	ద్వితీయాభ్యామ్	ద్వితీయేభ్యః
ద్వితీయస్మాత్ / ద్వితీయాత్	ద్వితీయాభ్యామ్	ద్వితీయేభ్యః
ద్వితీయస్య	ద్వితీయయోః	ద్వితీయానామ్

అజన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

ద్వితీయస్మిన్ ద్వితీయే	ద్వితీయయోః	ద్వితీయేషు

ఏవం తృతీయః.

అకారాంతః పుంలింగో నిర్జరశబ్దః - దేవత.

నిర్జరః	నిర్జరౌ నిర్జరసౌ	నిర్జరాః నిర్జరసః
హేనిర్జర	హేనిర్జరౌ హేనిర్జరసౌ	హేనిర్జరాః హేనిర్జరసః
నిర్జరమ్ నిర్జరసమ్	నిర్జరౌ నిర్జరసౌ	నిర్జరాన్ నిర్జరసః
నిర్జరేణ నిర్జరసా	నిర్జరాభ్యామ్	నిర్జరైః
నిర్జరాయ నిర్జరసే	నిర్జరాభ్యామ్	నిర్జరేభ్యః
నిర్జరాత్ నిర్జరసః	నిర్జరాభ్యామ్	నిర్జరేభ్యః
నిర్జరస్య నిర్జరసః	నిర్జరయోః నిర్జరసోః	నిర్జరాణామ్ నిర్జరసామ్

నిర్జరే	నిర్జరయోః	నిర్జరేషు
నిర్జరసి	నిర్జరసోః	

పాదాగ్రకః పచ్ఛబ్దోదకారాన్తోదివిషచ్ఛబ్దవత్-

దన్తాగ్రకో దచ్ఛబ్దస్తకారాన్తో మరుచ్ఛబ్దవత్-

యూషాగ్రకో యూషన్ శబ్దో రాజన్ శబ్దవత్-

(యథా) నకారాన్తః పుంలింగో యూషన్ శబ్దః-కవ్వము.

యూషా	యూషాణౌ	యూషాణః
హేయూషన్	హేయూషాణౌ	హేయూషాణః
యూషాణమ్	యూషాణౌ	యూష్ణః
యూషా	యూషభ్యామ్	యూషభిః
స।- యూష్ణి / యూషణి	యూష్ణోః	యూషసు

సకారాన్తః పుంలింగో మాశ్శబ్దః - మాసము.

మాః	మాసౌ	మాసః
మాసమ్	మాసౌ	మాసః
మాసా	మాభ్యామ్	మాభిః
స మాసి	మాసోః	మాస్సు

అజన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః

అకారాంతఃపుంలింగో విశ్వపాశబ్దః - జగద్రక్షకుడు.

※విశ్వపాః	విశ్వపౌ	విశ్వపాః
విశ్వపామ్	విశ్వపౌ	విశ్వపః
విశ్వపా	విశ్వపాభ్యామ్	విశ్వపాభిః
విశ్వపే	విశ్వపాభ్యామ్	విశ్వపాభ్యః
విశ్వపః	విశ్వపాభ్యామ్	విశ్వపాభ్యః
విశ్వపః	విశ్వపోః	విశ్వపామ్
విశ్వపి	విశ్వపోః	విశ్వపాసు

ఏవం - శంఖధ్మాః - గంధఘ్రాః - ఇత్యాదయః-

అకారాంతఃపుంలింగో హాహాశబ్దః - ఒకగంధర్వుడు-

※హాహాః	హాహౌ	హాహాః
హాహామ్	హాహౌ	హాహాన్
హాహా	హాహాభ్యామ్	హాహాభిః
హాహై	హాహాభ్యామ్	హాహాభ్యః
హాహాః	హాహాభ్యామ్	హాహాభ్యః
హాహా	హాహౌః	హాహామ్
హాహే	హాహౌః	హాహాసు

ఇకారాంతఃపుంలింగస్సఖిశబ్దః-చెలికాడు.

సఖా	సఖాయౌ	సఖాయః
హే సఖే	హే సఖాయౌ	హే సఖాయః
సఖాయమ్	సఖాయౌ	సఖీన్
సఖ్యా	సఖిభ్యామ్	సఖిభిః
సఖ్యే	సఖిభ్యామ్	సఖిభ్యః
సఖ్యుః	సఖిభ్యామ్	సఖిభ్యః
సఖ్యుః	సఖ్యోః	సఖీనామ్
సఖ్యౌ	సఖ్యోః	సఖిషు

అస్యతత్పురుషాంతత్వే రామశబ్దవద్రూపం - కృష్ణసఖః-పరమసఖః- ఇతోఽప్యస్యవిశేషోఽస్తి-ససమాసఃరూపణాగ్రంథేనిరూపయిష్యతే॥

పతిశబ్దో-హరిశబ్దవత్-తృతీయామారభ్యవిశేషః-

పత్యా	పతిభ్యాం	పతిభిః
పత్యే	పతిభ్యాం	పతిభ్యః
పత్యుః	పతిభ్యాం	పతిభ్యః
పత్యుః	పత్యోః	పతీనాం
పత్యౌ	పత్యోః	పతిషు

అజన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

సమాసోహరిశబ్దవదేవ-

భూపతినా-భూపతయే- భూపతేః- భూపతౌ-

ఇకారాంతఃపుంలింగత్రిశబ్దోనిత్యబహువచనాంతః,

(ముగ్గురు)*త్రయః-త్రీన్-త్రిభిః-త్రిభ్యః-త్రిభ్యః,

త్రయాణాం - త్రిషు.

ఈకారాంతః పుంలింగః ప్రధీశబ్దః,

అతిశయించినబుద్ధికలవాడు-

*ప్రధీః	ప్రధ్యౌ	ప్రధ్యః
ప్రధ్యం	ప్రధ్యౌ	ప్రధ్యః
ప్రధ్యా	ప్రధీభ్యాం	ప్రధీభిః
ప్రధ్యే	ప్రధీభ్యాం	ప్రధీభ్యః
ప్రధ్యః	ప్రధీభ్యాం	ప్రధీభ్యః
ప్రధ్యః	ప్రధ్యోః	ప్రధ్యాం
ప్రధ్యి	ప్రధ్యోః	ప్రధీషు

సేనానీశబ్దఃప్రధీశబ్దవత్ - సప్తమ్యేకవచనేవిశేషః-సేనాన్యాం-సేనాన్యోః-సేనానీషు-ఏవంగ్రామణీః-అగ్రణీః-ఉన్నీః-ఇత్యాదయోనీశబ్దాంతరశబ్దాః- పపీశబ్దస్సూర్యవాచకఃప్రధీశబ్దవత్ - ద్వితీయాసప్తమ్యోర్విశేషః॥

ద్వి-పపిం	పప్యా	పపీణా
స-పపి	పప్యోః	పపీషు

ఏవంయయీః (మార్గము) ఇత్యాదయః- వాతప్రమీశబ్దస్య (వాతాభిముఖగామి మృగార్థకస్య) ద్వితీయా సప్తమ్యోః ప్రధీవత్సుధీవచ్చరూపం॥

ద్వి-వాతప్రమీం వాతప్రమ్యం	వాతప్రమ్యా	వాతప్రమీణా వాతప్రమ్యః
స-వాతప్రమి వాతప్రమ్యి	వాతప్రమ్యోః	వాతప్రమీషు

శేషంప్రధీశబ్దవత్-

ఈకారాంతఃపుంలింగస్సుధీశబ్దః-విద్వాంసుడు-

సుధీ	సుధియౌ	సుధియః
సుధియం	సుధియౌ	సుధియః
సుధియా	సుధీభ్యాం	సుధీభిః
సుధియే	సుధీభ్యాం	సుధీభ్యః
సుధియః	సుధీభ్యాం	సుధీభ్యః
సుధియః	సుధియోః	సుధియాం
సుధియి	సుధియోః	సుధీషు

అజన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః

ఏవం-సుశ్రీః- యవక్రీః- ఇత్యాదయః-

నీశబ్దస్సుధీశబ్దవత్ - స ప్తమ్యాంవిశేషః-

నియాం	నియో	నీషు

ఉకారాంతః పుంలింగః క్రోష్టుశబ్దః- పక్షే-

క్రోష్టా	క్రోష్టారౌ	క్రోష్టారః
హే క్రోష్టః	హే క్రోష్టారౌ	హే క్రోష్టారః
క్రోష్టారం	క్రోష్టారౌ	క్రోష్టూన్
క్రోష్ట్రా, క్రోష్టునా	క్రోష్టుభ్యాం	క్రోష్టుభిః
క్రోష్ట్రే, క్రోష్టవే	క్రోష్టుభ్యాం	క్రోష్టుభ్యః
క్రోష్టుః, క్రోష్టోః	క్రోష్టుభ్యాం	క్రోష్టుభ్యః
క్రోష్టుః, క్రోష్ట్రోః	క్రోష్ట్రోః, క్రోష్ట్వోః	క్రోష్టూనాం
క్రోష్టరి, క్రోష్టౌ	క్రోష్ట్రోః, క్రోష్ట్వోః	క్రోష్టుషు

సాంబశబ్దార్థకః స్వశబ్దశ్శంభువత్ -

ఊకారాంతః పుంలింగః ఖలపూశబ్దః- కళ్ళమూడ్చువాఁడు-

ఖలపూః	ఖలప్వౌ	ఖలప్వః
ఖలప్వం	ఖలప్వౌ	ఖలప్వః
ఖలప్వా	ఖలపూభ్యాం	ఖలపూభిః
ఖలప్వే	ఖలపూభ్యాం	ఖలపూభ్యః
ఖలప్వః	ఖలపూభ్యాం	ఖలపూభ్యః
ఖలప్వః	ఖలప్వోః	ఖలప్వాం
ఖలప్వి	ఖలప్వోః	ఖలపూషు

ఏవం సుల్లూః- ఉల్లూః- ఇత్యాదయః-

హూహూశబ్దో గంధర్వవిశేషవాచకః-

ఖలపూశబ్దవత్ - ద్వితీయాయాం విశేషః.

ద్వి- హూహూం హూహ్వౌ హూహూన్

ఊకారాంతః పుంలింగస్స్వభూశబ్దః- బ్రహ్మ,

స్వభూః	స్వభువౌ	స్వభువః
స్వభువం	స్వభువౌ	స్వభువః
స్వభువా	స్వభూభ్యాం	స్వభూభిః
స్వభువే	స్వభూభ్యాం	స్వభూభ్యః
స్వభువః	స్వభూభ్యాం	స్వభూభ్యః

అజన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః,

స్వభువః	స్వభువోః	స్వభువాం
స్వభువి	స్వభువోః	స్వభూషు

ఏవంఆత్మభూః-ధర్మభూః- ఇత్యాదయోభూశబ్దాంత శబ్దాః- లూః- కటపూః- ఇత్యాదయశ్చ- వర్షాభూః- దృమ్భూః - కరభూః - కారభూః - పునర్భూః - ఏతేభూశబ్దాంతశబ్దాఅపిఖలపూశబ్దవత్- దృమూశబ్దస్తుహూహూశబ్దవత్-

ఋకారాంతఃపుంలింగో నృశబ్దః - మనుష్యుడు-

నా	నరౌ	నరః
హేనరః	హేనరౌ	హేనరః
నరం	నరౌ	నౄన్
న్రా	నృభ్యాం	నృభిః
న్రే	నృభ్యాం	నృభ్యః
నుః	నృభ్యాం	నృభ్యః
నుః	న్రోః	నృణాం నౄణాం
నరి	న్రోః	నృషు

ఇమకాః - తేనసహావర్తత ఇతిసేః-

ఏకారాంతఃపుంలింగస్సేశబ్దః-మన్మధునితోఁగూడినవాఁడు.

సేః	సయౌ	సయః
సయం	సయౌ	సయః
సయా	సేభ్యాం	సేభిః
సయే	సేభ్యాం	సేభ్యః
సేః	సేభ్యాం	సేభ్యః
సేః	సయోః	సయాం
సయి	సయోః	సేషు

ఏవంస్మృతేః - ఇత్యాదయః,

ఐకారాంతఃపుంలింగో రైశబ్దః - ధనము,

రాః	రాయౌ	రాయః
రాయం	రాయౌ	రాయః
రాయా	రాభ్యాం	రాభిః
రాయే	రాభ్యాం	రాభ్యః
రాయః	రాభ్యాం	రాభ్యః
రాయః	రాయోః	రాయాం
రాయి	రాయోః	రాసు

ఔకారాంతః పుంలింగో గ్లౌశబ్దః-చంద్రః

గ్లౌః	గ్లావౌ	గ్లావః
గ్లావం	గ్లావౌ	గ్లావః
గ్లావా	గ్లౌభ్యాం	గ్లౌభిః
గ్లావే	గ్లౌభ్యాం	గ్లౌభ్యః
గ్లావః	గ్లౌభ్యాం	గ్లౌభ్యః
గ్లావః	గ్లావోః	గ్లావాం
గ్లావి	గ్లావోః	గ్లౌషు

ఏవం-సునౌః-ఇత్యాదయః-

ఇత్యజంతపుంలింగవిశేషశబ్దాః-

అథాజంతస్త్రీలింగవిశేషశబ్దాః-

అమ్బా- అక్కా - అల్లా- ఏతే మాతృవాచకాః-

రమాశబ్దవత్-సంబుద్ధౌ విశేషః-

హే అమ్బ	హే అమ్బే	హే అమ్బాః

ఏవం- హే అక్క- హే అల్ల,

ద్వితీయాశబ్దో రమాశబ్దవత్-చతుర్థీమారభ్య విశేషః-

చ- ద్వితీయస్యై ద్వితీయాయై	ద్వితీయాభ్యాం	ద్వితీయాభ్యః
ద్వితీయస్యాః ద్వితీయాయాః	ద్వితీయాభ్యాం	ద్వితీయాభ్యః
ద్వితీయస్యాః ద్వితీయాయాః	ద్వితీయయోః	ద్వితీయానాం
ద్వితీయస్యాం ద్వితీయాయాం	ద్వితీయయోః	ద్వితీయాసు

ఏవం-తృతీయా-

అకారాంత స్త్రీలింగో జరాశబ్దః- ముసలితనము.

జరా	జరే జరసౌ	జరాః జరసః
హే జరే	హే జరే హే జరసౌ	హే జరాః హే జరసః
జరాం జరసం	జరే జరసౌ	జరాః జరసః
జరయా జరసా	జరాభ్యాం	జరాభిః

జరాయై జరసే	జరాభ్యాం	జరాభ్యః
జరాయాః జరసః	జరాభ్యాం	జరాభ్యః
జరాయాః జరసః	జరయోః జరసోః	జరాణాం జరసాం
జరాయాం జరసి	జరయోః జరసోః	జరసు

నాసికార్థకో నస్ శబ్దో వేధశ్శబ్దవత్-

నిశార్థకో నిట్ఛబ్దో విట్ఛబ్దవత్-

పృతనార్థకః పృత్ శబ్దో మరుచ్ఛబ్దవత్-

ఋకారాన్త స్త్రీలింగ త్రిశబ్దో నిత్యబహువచనాన్తః-

తిస్రః- తిస్రః- తిసృభిః-

తిసృభ్యః- తిసృభ్యః- తిసృణాం- తిసృషు-

సఖీపత్నీ శబ్దౌ గౌరీశబ్దవత్-

ఈకారాన్త స్త్రీలింగ స్త్రీశబ్దః - ఆపుది-

స్త్రీ	స్త్రియౌ	స్త్రియః
హే స్త్రి	హే స్త్రియౌ	హే స్త్రియః

స్త్రియం / స్త్రీం	స్త్రియౌ	స్త్రియః / స్త్రీః
స్త్రియా	స్త్రీభ్యాం	స్త్రీభిః
స్త్రియై	స్త్రీభ్యాం	స్త్రీభ్యః
స్త్రియాః	స్త్రీభ్యాం	స్త్రీభ్యః
స్త్రియాః	స్త్రియోః	స్త్రీణాం
స్త్రియాం	స్త్రియోః	స్త్రీషు

ఈకారాన్త స్త్రీలింగ శ్రీశబ్దః - లక్ష్మీ -

శ్రీః	శ్రియౌ	శ్రియః
శ్రియం	శ్రియౌ	శ్రియః
శ్రియా	శ్రీభ్యాం	శ్రీభిః
శ్రియై / శ్రియే	శ్రీభ్యాం	శ్రీభ్యః
శ్రియాః / శ్రియః	శ్రీభ్యాం	శ్రీభ్యః
శ్రియాః / శ్రియః	శ్రియోః	శ్రీణాం / శ్రియాం

అజన్త స్త్రీలింగవిశేషశబ్దాః

శ్రియాం శ్రియు	శ్రియోః	శ్రీషు

ఏవం ధీః - ఇత్యాదయోఽభాషితపుంస్కాః -
ప్రధీస్సుధీః - ఇత్యాదయస్తు - భాషితపుంస్కాస్తు స్త్రీవత్ ..
ఈకారాన్త స్త్రీలింగో లక్ష్మీశబ్దః - లక్ష్మీః -

లక్ష్మీః	లక్ష్మ్యౌ	లక్ష్మ్యః

శేషం గౌరీశబ్దవత్ - క్రోష్టుశబ్దః స్త్రీలింగే క్రోష్ట్రీశబ్దవత్ -
క్రోష్ట్రీః - క్రోష్ట్ర్యౌ - క్రోష్ట్ర్యః - ఇత్యాది - ఖలపూః -
స్వయంభూః - ఆత్మభూః - ఇత్యాదయోఽభాషితపుంస్క
త్వాత్పుంవత్ - పర్యాభూః పునర్భూ శబ్దౌ వర్షాభూశబ్దవత్
ఊకారాన్త స్త్రీలింగో భూశబ్దః - కన బామ్మ..

భూః	భువౌ	భువః
భువం	భువౌ	భువః
భువా	భూభ్యాం	భూభిః
భువై భువే	భూభ్యాం	భూభ్యః
భువాః భువః	భూభ్యాం	భూభ్యః

భ్రువాః	భ్రువోః	భ్రూణాం
భ్రువః		భ్రువాం
భ్రువాం	భ్రువోః	భ్రూషు
భ్రువి		

ఏవం-సుభ్రూః-ఇత్యాదయోఽభాషితపుంస్కాః-
ఋకారాంతాః స్త్రీలింగే తృకారాన్తా భవంతి-
గన్త్రీ-కర్త్రీ-సక్త్రీ-వక్త్రీ-ఇత్యాదయో గౌరీవత్
స్వసా-మాతా-యాతా-ననాన్దా-దుహితా-
ఇమే ఋకారాంత ఏవ-తత్ర మాత్రాదీనాం చతు
ర్ణాం రూపం నిరూపితం-

ఋకారాంత స్త్రీలింగ స్వసృశబ్దః

స్వసా	స్వసారౌ	స్వసారః
హే స్వసః	హే స్వసారౌ	హే స్వసారః
స్వసారం	స్వసారౌ	స్వసౄః

శేషం మాతృశబ్దవత్-
సేః ష్ణుంవత్-ద్యౌర్గోవత్-రాః పుంవత్-నౌర్గ్లౌవత్-
ఇత్యజంత స్త్రీలింగ విశేషశబ్దాః-

అజన్తనపుంసకలింగవిశేషశబ్దాః.

తనపుంసకలింగోऽజరశబ్దః ముసలిత [illegible] లేనిది.

	అజరే	అజరాణి
	అజరసీ	అజరాంసి
హే అజర	హే అజరే	హే అజరాణి
	హే అజరసీ	హే అజరాంసి
అజరం	అజరే	అజరాణి
అజరసం	హే అజరసీ	అజరాంసి

శేషం నిర్జరశబ్దవత్ - హృదయశబ్దార్థకో హృచ్ఛబ్దో నిరూపితఏవ - ఉదకార్థక ఉదకశబ్దః - ఆస్య [illegible] ఆసనశబ్దశ్చ నామశబ్దవత్ -

సకారాన్తనపుంసకలింగో మాంస్ శబ్దః - [illegible]

మాంస్	మాంసీ	మాంసి
తృ - మాంసా	మాంస్భ్యాం	మాంస్భిః
స - మాంసి	మాంసోః	మాంస్సు

దీర్ఘాన్తా నపుంసకే హ్రస్వాన్తా భవంతి -

విశ్వపం	విశ్వపే	విశ్వపాని

జ్ఞానవత్ -

ఇకారాన్తనపుంసకలింగో దధిశబ్దః- పెరుగు-

దధి	దధినీ	దధీని
హే దధే హే దధి	హే దధినీ	హే దధీని
దధి	దధినీ	దధీని
దధ్నా	దధిభ్యాం	దధిభిః
దధ్నే	దధిభ్యాం	దధిభ్యః
దధ్నః	దధిభ్యాం	దధిభ్యః
దధ్నః	దధ్నోః	దధ్నాం
దధ్ని	దధ్నోః	దధిషు

ఏవం- అస్థి- సక్థి - అక్షి-

ఇకారాన్తనపుంసకలింగ త్రిశబ్దో నిత్యబహువచనాన్తః-

త్రీణి-త్రీణి- శేషంపుంవత్-

ప్రధిశబ్దో భాషితపుంస్కః- అతస్తస్య తృతీయా

మారభ్యపుంవత్ - క్లీబవచ్చరూపం-

ప్రధ్యా ప్రధినా	ప్రధిభ్యాం	ప్రధిభిః

అజన్తనపుంసకలింగవిశేషశబ్దాః

ప్రధ్యై ప్రధినే	ప్రధిభ్యాం	ప్రధిభ్యః
ప్రధ్యాః ప్రధినః	ప్రధిభ్యాం	ప్రధిభ్యః
ప్రధ్యాః ప్రధినః	ప్రధ్యోః ప్రధినోః	ప్రధ్యాం ప్రధీనాం
ప్రధ్యై ప్రధిని	ప్రధ్యోః ప్రధినోః	ప్రధిషు

(సుధిశబ్దశ్చతథా-)

సుధియా సుధినా	సుధిభ్యాం	సుధిభిః
సుధియే సుధినే	సుధిభ్యాం	సుధిభ్యః
సుధియః సుధినః	సుధిభ్యాం	సుధిభ్యః
సుధియః సుధినః	సుధియోః సుధినోః	సుధీయాం సుధినాం

సుధియి	సుధియోః	సుధిషు
సుధిని	సుధినోః	

చిత్రగు- ప్రద్యు-సుసు- ఇత్యాదయోమధుశబ్దవత్ -

ఇకారాంత నపుంసకలింగః ప్రరిశబ్దః- విశేషధనవంతము-

ప్రరి	ప్రరిణీ	ప్రరీణి
తృ-ప్రరిణా	ప్రరాభ్యాం	ప్రరాభిః
ష-ప్రరిణః	ప్రరిణోః	ప్రరీణాం
స-ప్రరిణి	ప్రరిణోః	ప్రరాసు

ఇత్యజంతనపుంసకలింగ విశేషశబ్దాః.

అథహలంతపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

చకారాంతఃపుంలింగః ప్రాక్ఛబ్దః-తొల్లింటివాడు-

ప్రాఙ్	ప్రాఞ్చౌ	ప్రాఞ్చః
ప్రాఞ్చం	ప్రాఞ్చౌ	ప్రాచః
ప్రాచా	ప్రాగ్భ్యాం	ప్రాగ్భిః

ఇత్యాదిజలముక్ఛబ్దవత్ -

ఏవం-పరాఙ్ -అపాఙ్ -అవాఙ్ - ఇత్యాదయః-

హలన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

చకారాంతః పుంలింగః ప్రత్యక్ఛబ్దః- పరబ్రహ్మము-

*ప్రత్యఙ్	ప్రత్యఞ్చౌ	ప్రత్యఞ్చః
ప్రత్యఞ్చం	ప్రత్యఞ్చౌ	ప్రతీచః
ప్రతీచా	ప్రత్యగ్భ్యాం	ప్రత్యగ్భిః
ప్రతీచే	ప్రత్యగ్భ్యాం	ప్రత్యగ్భ్యః
ప్రతీచః	ప్రత్యగ్భ్యాం	ప్రత్యగ్భ్యః
ప్రతీచః	ప్రతీచోః	ప్రతీచాం
ప్రతీచి	ప్రతీచోః	ప్రత్యక్షు

ఏవం-సమ్యఙ్-స్ర్యఙ్-సధ్ర్యఙ్-విష్వద్ర్యఙ్-దేవద్ర్యఙ్-నద్రద్ర్యఙ్-అదద్ర్యఙ్-ఇత్యాదయః.

చకారాంతః పుంలింగో అన్వక్ఛబ్దః-అనుసరించువాఁడు.

* అన్వఙ్	అన్వఞ్చౌ	అన్వఞ్చః
అన్వఞ్చం	అన్వఞ్చౌ	అనూచః
అనూచా	అన్వగ్భ్యాం	అన్వగ్భిః
చ-అనూచః	అనూచోః	అనూచాం
స-అనూచి	అనూచోః	అన్వక్షు

చకారాంతః పుంలింగ ఉదక్ఛబ్దః- ఉత్తరపుదిక్కువాఁడు.

* ఉదఙ్	ఉదఞ్చౌ	ఉదఞ్చః

ఉదంచం	ఉదంచౌ	ఉదీచః
ఉదీచా	ఉదగ్భ్యాం	ఉదగ్భిః
ష-ఉదీచః	ఉదీచోః	ఉదీచాం
స-ఉదీచి	ఉదీచోః	ఉదక్షు

చకారాన్తః పుంలింగ స్తిర్యక్ఛబ్దః-పశుపక్ష్యాదివాచకః-

* తిర్యఙ్	తిర్యంచౌ	తిర్యంచః
తిర్యంచం	తిర్యంచౌ	తిరశ్చః
తిరశ్చా	తిర్యగ్భ్యాం	తిర్యగ్భిః
ష-తిరశ్చః	తిరశ్చోః	తిరశ్చాం
స-తిరశ్చి	తిరశ్చోః	తిర్యక్షు

పూజార్థకాంచుధాత్వంతత్వే-

ద్వి-ప్రాఞ్చం	ప్రాఞ్చౌ	ప్రాఞ్చః
తృ-ప్రాఞ్చా	ప్రాఙ్భ్యాం	ప్రాఙ్భిః
ష-ప్రాఞ్చః	ప్రాఞ్చోః	ప్రాఞ్చాం
స-ప్రాఞ్చి	ప్రాఞ్చోః	ప్రాంక్షు

ఇత్యాద్యూహ్యం-

చకారాన్తః పుంలింగస్సువృట్ఛబ్దః - ఛేదకవాచకః-

* సువృట్	సువృశ్చౌ	సువృశ్చః

సువృశ్చం	సువృశ్చౌ	సువృశ్చః
సువృశ్చా	సువృడ్భ్యాం	సువృడ్భిః
స-సువృశ్చి	సువృశ్చోః	సువృట్సు

ఛకారాంతః పుంలింగః ప్రాట్ఛబ్దః-అడుగువాడు

ప్రాట్	ప్రాచ్ఛౌ	ప్రాచ్ఛః
ప్రాచ్ఛం	ప్రాచ్ఛౌ	ప్రాచ్ఛః
ప్రాచ్ఛా	ప్రాడ్భ్యాం	ప్రాడ్భిః
స-ప్రాచ్ఛి	ప్రాచ్ఛోః	ప్రాట్సు

జకారాంతః పుంలింగో రాట్ఛబ్దః - రాజు-

*రాట్	రాజౌ	రాజః
రాజం	రాజౌ	రాజః
రాజా	రాడ్భ్యాం	రాడ్భిః
ష-రాజః	రాజోః	రాజాం
స-రాజి	రాజోః	రాట్సు

ఏవం-విశ్వసృట్- పరివ్రాట్- దేవేట్-

సృజమృజయజధాతునిష్పన్నాః - పరివ్రాట్చ..

జకారాంతః పుంలింగో భృట్ఛబ్దః-వంటవాడు-

*భృట్	భృజ్జౌ	భృజ్జః

భృజ్జం	భృజ్జౌ	భృజ్జః
భృజ్జా	భృడ్భ్యాం	భృడ్భిః
స-భృజ్జి	భృజ్జోః	భృట్సు

జకారాన్తః పుంలింగో విభ్రాట్ఛబ్దః. ప్రకాశించువాడు-

విభ్రాక్ / విభ్రాట్	విభ్రాజౌ	విభ్రాజః
తృ-విభ్రాజా	విభ్రాగ్భ్యాం / విభ్రాడ్భ్యాం	విభ్రాగ్భిః / విభ్రాడ్భిః
ష-విభ్రాజః	విభ్రాజోః	విభ్రాజాం
విభ్రాజి	విభ్రాజోః	విభ్రాక్షు / విభ్రాట్సు

జకారాన్తః పుంలింగో యుజ్ఛబ్దః - కూడునట్టివాడు-

యుజ్	యుంజౌ	యుంజః
యుంజం	యుంజౌ	యుజః

శేషం భిషక్ఛబ్దవత్ సమాధార్థకో యుజ్ఛబ్దో భిషక్ఛబ్దవత్

ణకారాన్తః పుంలింగస్సుగణ్ఛబ్దః- మంచిగణకుడు-

సుగణ్	సుగణౌ	సుగణః
తృ-సుగణా	సుగణ్భ్యాం	సుగణ్భిః

 హలన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః.

స-సుగణి	సుగణోః	సుగణ్సు

ధకారాంతః పుంలింగోఽగ్నిమథ్ శబ్దః.
అగ్ని చిలుకుపట్టె వాఁడు-

* అగ్నిమత్	అగ్నిమథౌ	అగ్నిమథః
తృ-అగ్నిమథా	అగ్నిమద్భ్యాం	అగ్నిమద్భిః
స-అగ్నిమథి	అగ్నిమథోః	అగ్నిమత్సు

ధకారాంతః పుంలింగో బుధ్ శబ్దః- తెలిసినవాఁడు-

* భుత్	బుధౌ	బుధః
తృ-బుధా	బుద్భ్యాం	బుద్భిః
బుధే	బుద్భ్యాం	బుద్భ్యః
బుధః	బుద్భ్యాం	బుద్భ్యః
బుధః	బుధోః	బుధాం
బుధి	బుధోః	భుత్సు

ఏవంమర్మావిత్-ఇత్యాదయః.

నకారాంతః పుంలింగః పూషన్ శబ్దః - సూర్యుఁడు-

పూషా	పూషణౌ	పూషణః
హేపూషన్	హేపూషణౌ	హేపూషణః
పూషణం	పూషణౌ	పూష్ణః

పూష్ణా	పూషభ్యాం	పూషభిః
స-పూష్ణి పూషణి	పూష్ణోః	పూషసు

ఏవమర్యమా-

నకారాంతః పుంలింగో వృత్రహన్ శబ్దః-ఇంద్రుడు-

వృత్రహా	వృత్రహణౌ	వృత్రహణః
హేవృత్రహన్	హేవృత్రహణౌ	హేవృత్రహణః
వృత్రహణం	వృత్రహణౌ	వృత్రఘ్నః
వృత్రఘ్నా	వృత్రహభ్యాం	వృత్రహభిః
స. వృత్రఘ్ని వృత్రహణి	వృత్రఘ్నోః	వృత్రహసు

ఏవం బ్రహ్మహా- భ్రూణహా - ఇత్యాదయః హనాన్తాః-

సకారాంతః పుంలింగః శ్వన్ శబ్దః - కుక్క-

శ్వా	శ్వానౌ	శ్వానః
హేశ్వన్	హేశ్వానౌ	హేశ్వానః
శ్వానం	శ్వానౌ	శునః
శునా	శ్వభ్యాం	శ్వభిః
శునే	శ్వభ్యాం	శ్వభ్యః

హలన్త పుంలింగపి శవ శబ్దాః

శున	శ్వభ్యాం	శ్వభ్యః
శునః	శునోః	శునాం
శుని	శునోః	శ్వసు

నకారాంతః పుంలింగో యువన్ శబ్దః - [illegible] -

యువా	యువానౌ	యువానః
హే యువన్	హే యువానౌ	హే యువానః
యువానం	యువానౌ	యూనః
యూనా	యువభ్యాం	యువభిః
యూనే	యువభ్యాం	యువభ్యః
యూనః	యువభ్యాం	యువభ్యః
యూనః	యూనోః	యూనాం
యూని	యూనోః	యువసు

నకారాంతః పుంలింగో మఘవచ్ఛబ్దః - ఇంద్రుడు -

మఘవా	మఘవానౌ	మఘవానః
హే మఘవన్	హే మఘవానౌ	హే మఘవానః
మఘవానం	మఘవానౌ	మఘోనః
మఘోనా	మఘవభ్యాం	మఘవభిః
మఘోనే	మఘవభ్యాం	మఘవభ్యః

హలన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః

మఘోన	మఘవాభ్యాం	మఘవభ్యః
మఘోనః	మఘోనోః	మఘోనాం
మఘోని	మఘోనోః	మఘవసు

అయం ధీషద్వపి-మఘవాన్-మఘవంతౌ-మఘవంతః-

ఇత్యాది-

నకారాంతః పుంలింగోఽర్వన్ శబ్దః - గుఱ్ఱము-

అర్వా	అర్వంతౌ	అర్వంతః

శేషం ధీమచ్ఛబ్దవత్-

నకారాంతః పుంలింగః పథిన్ శబ్దః-మార్గము-

*పంథాః	పంథానౌ	పంథానః
పంథానం	పంథానౌ	పథః
పథా	పథిభ్యాం	పథిభిః
పథే	పథిభ్యాం	పథిభ్యః
పథః	పథిభ్యాం	పథిభ్యః
పథః	పథోః	పథాం
పథి	పథోః	పథిషు

ఏవం - మంథాః - కవ్వము-

హలన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః

నకారాన్తః పుంలింగ బుభుక్షిన్ శబ్దః- ఇంద్రుడు-

*బుభుక్షీ	బుభుక్షిణౌ	బుభుక్షిణః
బుభుక్షిణం	బుభుక్షిణౌ	బుభుక్షిణః
బుభుక్షిణా	బుభుక్షిభ్యాం	బుభుక్షిభిః
హే బుభుక్షిన్	బుభుక్షిణోః	బుభుక్షిషు

నకారాన్తః పుంలింగః - పఞ్చన్ శబ్దో నిత్యబహువచనాన్తః - (అయిదుగురు-)

పంచ-పంచ పంచభిః - పంచభ్యః-పంచభ్యః-

పంచానాం-స పంచసు - ఏవం-సప్త-నవ-దశ-

నకారాన్తః పుంలింగో-ష్టన్ శబ్దో నిత్యబహువచనాన్తః-

(ఎనమండ్రు-)

*ప్ర. అష్టౌ-అష్ట-ద్వి-అష్టౌ-అష్ట-తృ- అష్టాభిః-అష్టభిః-

చ- అష్టాభ్యః-అష్టభ్యః - పం-అష్టాభ్యః-

ష- అష్టానాం- స- అష్టాసు అష్టసు-

రేఫాన్తపుంలింగశ్చతుర్ శబ్దో నిత్యబహువచనాన్తః-

(నలుగురు)

చత్వారః-చతురః - చతుర్భిః- చతుర్భ్యః-

చతుర్భ్యః చతుర్ణాం-చతుర్షు-

షకారాంతః పుంలింగ షట్ఛబ్దో నిత్యబహువచనాంతః

(ఆరుగురు-)

షట్-షట్-షడ్భిః-షడ్భ్యః-షడ్భ్యః షణ్ణాం-షట్సు-

సకారాంతః పుంలింగో దోశ్శబ్దః- బాహువు-

దోః	దోషౌ	దోషః
తృ-దోషా	దోర్భ్యాం	దోర్భిః
స-దోషి	దోషోః	దోష్షు

ఏతదగ్రే దోషన్ శబ్దో రాజన్ శబ్దవత్-

సకారాంతః పుంలింగః పుంస్ శబ్దః - పురుషుడు-

పుమాన్	పుమాంసౌ	పుమాంసః
హేపుమన్	హేపుమాంసౌ	పుమాంసః
పుమాంసం	పుమాంసౌ	పుంసః
పుంసా	పుంభ్యాం	పుంభిః
ష పుంసః	పుంసోః	పుంసాం
స-పుంసి	పుంసోః	పుంసు

సకారాంతః పుంలింగ ఉశనశ్శబ్దః-శుక్రుడు-

ఉశనా	ఉశనసౌ	ఉశనసః

హలన్తపుంలింగవిశేషశబ్దాః

హేడశనక్		
హేడశనః	హేడశనసౌ	హేడశనసః
హేడశన		

శేషం వేధశ్శబ్దవత్-

సకారాంతః పుంలింగో౽నేహాశబ్దః - కాలము-

అనేహా	అనేహసౌ	అనేహసః

శేషం వేధశ్శబ్దవత్ - ఏవం పురుదంసా-

హకారాంతః పుంలింగో ధుక్శబ్దః- పితికెడువాడు-

ధుక్	దుహౌ	దుహః
తృ-దుహా	ధుగ్భ్యాం	ధుగ్భిః
స-దుహి	దుహోః	ధుక్షు

హకారాంతః పుంలింగో విశ్వవాట్ఛబ్దః- జగద్భర్త-

విశ్వవాట్	విశ్వవాహౌ	విశ్వవాహః
విశ్వవాహం	విశ్వవాహౌ	విశౌహః
విశౌహా	విశ్వవాడ్భ్యాం	విశ్వవాడ్భిః
ష-విశౌహః	విశౌహోః	విశౌహాం
విశౌహి	విశౌహోః	విశ్వవాట్సు

ఏవం-పష్ఠవాట్-రాజవాట్-ఇత్యాదయః-

హకారాన్తపుంలింగ స్తురాషాట్ఛబ్దః-ఇంద్రుడు-

తురాషాట్	తురాసాహౌ	తురాసాహః
తురాసాహం	తురాసాహౌ	తురాసాహః
తురాసాహా	తురాషాడ్భ్యాం	తురాషాడ్భిః
ష-తురాసాహః	తురాసాహోః	తురాసాహాం
స-తురాసాహి	తురాసాహోః	తురాషాట్సు

హకారాన్తఃపుంలింగో౽నడుచ్ఛబ్దః- వృషభము-

అనడ్వాన్	అనడ్వాహౌ	అనడ్వాహః
హే అనడ్వన్	హే అనడ్వాహౌ	అనడ్వాహః
అనడ్వాహం	అనడ్వాహౌ	అనడుహః
అనడుహా	అనడుద్భ్యాం	అనడుద్భిః
ష-అనడుహః	అనడుహోః	అనడుహాం
స అనడుహి	అనడుహోః	అనడుత్సు

ఇతిహలంత పుంలింగ విశేషశబ్దాః-

అథహలంత స్త్రీలింగవిశేషశబ్దాః-

ప్రాచీ-ప్రతీచి-ఉదీచి - అమూచి-విష్వద్రీచీ-దేవ
ద్రీచీ- సర్వ్యద్రీచి-తిరశ్చీ - ఇత్యాకారేణాంచుధా
త్వంతాగౌరీశబ్దవద్రూపం లభంతే-

హల న్త స్త్రీలింగ విశేష శబ్దాః,

పంచ సప్త నవ దశ అష్టా షట్-

ఏతే లింగత్రయే పి సరూపాః-

పకారాంత స్త్రీలింగో ప్శబ్దో నిత్య బహువచనాంతః- నీళ్లు.

ఆపః- అపః- అద్భిః- అద్భ్యః- అద్భ్యః- అపాం- అప్సు-

రేఫాంత స్త్రీలింగశ్చతుశ్శబ్దో నిత్య బహువచనాంతః-

చతస్రః- చతస్రః- చతసృభిః- చతసృభ్యః-

చతసృభ్యః- చతసృణాం- చతసృషు-

షకారాంత స్త్రీలింగస్సజూశ్శబ్దః - కూడికొనినది-

సజూః	సజుషౌ	సజుషః
తృ- సజుషా	సజూర్భ్యాం	సజూర్భిః
స- సజుషి	సజుషోః	సజూష్షు

సకారాంత స్త్రీలింగ ఆశీశ్శబ్దః- ప్రార్థన-

ఆశీః	ఆశిషౌ	ఆశిషః
తృ- ఆశిషా	ఆశీర్భ్యాం	ఆశీర్భిః
స- ఆశిషి	ఆశిషోః	ఆశీష్షు

హకారాంత స్త్రీలింగ ఉపానచ్ఛబ్దః- పాదుక-

*ఉపానత్	ఉపానహౌ	ఉపానహః
తృ- ఉపానహా	ఉపానద్భ్యాం	ఉపానద్భిః

స-ఉపానహౌ ఉపానహ్యాః ఉపానస్సు
ఉష్ణిక్ఛబ్దోధుక్ఛబ్దవత్- ఇతిహలంత స్త్రీలింగవిశేషశబ్దాః-

అథహలంతనపుంసకలింగ విశేషశబ్దాః-
ప్రాక్ఛబ్దస్సవాక్ఛబ్దవత్-ఏవంపరాగాదయః-
చకారాంతనపుంసకలింగః- ప్రత్యక్ఛబ్దః-వెనుకనది-

ప్రత్యక్ ప్రతీచి ప్రత్యంచి
పునస్తద్వత్ శేషంపుంవత్ సమ్యగాదయ

చకారాంతనపుంసకలింగో౽న్వక్ఛబ్దః- అనుసరించునది-

అన్వక్ అనూచి అన్వంచి
పునస్తద్వత్ శేషంపుంవత్-

చకారాంత నపుంసకలింగ ఉదక్ఛబ్దః-
ఉత్తరమునున్నది-

ఉదక్ ఉదీచి ఉదంచి
పునస్తద్వత్- శేషంపుంవత్-

చకారాంతనపుంసకలింగ స్తిర్యక్ఛబ్దః- అడ్డమైనది-

తిర్యక్ తిరశ్చీ తిర్యంచి
పునస్తద్వత్ శేషంపుంవత్ ఇత్యాద్యూహ్యం

హలన్తనపుంసకలింగవిశేషశబ్దాః.

నకారాంతనపుంసకలింగోఽహన్శబ్దః-దినము-

* అహః	అహ్నీ అహనీ	అహాని
తృ- అహ్నా	అహోభ్యాం	అహోభిః
స- అహ్ని అహని	అహ్నోః	అహస్సు

రేఫాంతనపుంసకలింగో వార్శబ్దః - నీరు-

వాః	వారీ	వారి
తృ- వారా	వార్భ్యాం	వార్భిః
స- వారి	వారోః	వార్షు

రేఫాంతనపుంసకలింగశ్చతుశ్శబ్దో నిత్యబహువచనాంత

చత్వారి	చత్వారి	శేషంపుంవత్

సకారాంతనపుంసకలింగో ధనుశ్శబ్దః-విల్లు-

ధనుః	ధనుషీ	ధనూంషి
తృ- ధనురా	ధనుర్భ్యాం	ధనుర్భిః
స ధనుషి	ధనుషోః	ధనుష్షు

సకారాంతనపుంసకలింగశ్శోచిశ్శబ్దః- కాంతి-

శోచిః	శోచిషీ	శోచీంషి

అథావ్యయానినిరూప్యన్తే.

తృ-శోచిషా	శోచిర్భ్యాం	శోచిర్భిః
స-శోచిషి	శోచిషోః	శోచిష్షు

ఏవం-రోచిః- ఇత్యాదయః-

ఇతిహాలన్త నపుంసకలింగ విశేషశబ్దాః.

లింగవిభక్తివచనశూన్యాన్యవ్యయాని- తానిద్వేధా- ప్రతిపదోక్తాని లాక్షణికానిచేతి - తత్రసూత్రకృతాస్స్వరాది చాదిప్రాద్యూర్యాది సాక్షాత్ప్రభృత్యాది రూపేణ స్వతోనపాతితాని ప్రతిప్రతిపదోక్తాని - న్యమరకోశావ్యయవర్గేద్రష్టవ్యాని-

తత్రకాని చిద్విభక్తిప్రతిరూపకాని యథావాం

యువామర్థే - గేయేకేనవినీతౌవాం-

-సతాయాం అస్తిమాక్షధనికః- అస్తికఃపర

అస్తి- లోకోస్తీతిజ్ఞానవాక్-అన్యలిఙ్గాన్తత్వే-ప్రాతిపదికత్వాత్తద్ధితానావృత్తిః.

అస్మి- అహమర్థే-అస్మివచ్మి అహంవచ్మీత్యర్థః-

ఆహ- ఉవాచేత్యర్థే-

ఆస- భభూ పత్యేక్షేణ-

ఏవంచిరాదిత్యాది నామసర్వనామాదీనాం ద్వ్యాద్యన్యేషాం అవ్యయత్వమవశ్యాంగీకరణీయం-

శాస్త్రప్రసిద్ధాన్యవ్యయాని ... అవ్యయీభావకృదంతతద్ధితాంతభేదాత్-

అవ్యయీభావాయథా- ఉపకుంభం- అపదిశం- మధ్యేసముద్రం- శాకప్రతి- ప్రతిపురుషం- ఆబాలం- ఇత్యాదయః- ఇమేసప్రపంచం- సమాసనిరూపణగ్రంథే నిరూపయిష్యంతే-

అవ్యయత్వాపాదకకృత్ప్రత్యయాః-

తుమున్- క్త్వా ల్యప్- ణముల్- ఏతదంతాన్యవ్యయాని-

క్త్వా ప్రత్యయాన్తాయథా- గత్వా- దృష్ట్వా- భుక్త్వా- బుద్ధ్వా- బద్ధ్వా- త్యక్త్వా- ఇత్యాదయః-

ల్యబన్తాయథా- సంతర్ప్య- అధిగత్య విహస్య విహాయ విధాయప్రయుజ్య పరిత్యజ్య ఇత్యాది-

తుమున్నంతాయథా- భవితుం- యాతుం- గంతుం- కర్తుం- భోక్తుం-

ణముల స్తాయథా — స్మారం-స్మారం- పాయం-పాయం- చోరంకారం- ఇత్థంకారం- కథంకారం- యావజ్జీవం - ఉదరంపూరం-

అవ్యయత్వా పాదకతద్ధిత ప్రత్యయాః-

ఆమ్-వతిః-తసిల్- త్రల్- హావత్ - దాహిణాల్- అధునా- దానిం-ద్యస్ - ఉత్ - ఆరి-సముశణ్ - ఏద్యవి-ద్యస్ - ఏద్యుస్ - మ్యుస్ - థాల్ థముః-అస్తాతిః-ఆసిః-అతసుచ్-అస్తాతిలుక్-రిల్-రిష్టాతిల్- ఆతిః-ఏనప్ -ఆచ్ - ఆహిధాధ్యముఙ్ -ధముఙ్-ఏధాచ్-కృత్వసుచ్- సుజ్లుక్ - శస్ తసిః- చ్విః- సాతః- త్రాడాచ్-

ఏతదంతాన్యవ్యయాని-

ఆమ్యథా- { నితరాం-నితమాం-సుతరాం-సుతమాం- పచతితరాం - పచతితమాం-

వతిర్యథా- బ్రాహ్మణవత్ -మధురావత్-చైత్రవత్-

తసిల్యథా- సర్వతః-పూర్వతః-కుతః-

త్రల్యథా- సర్వత్ర - కుత్ర - యత్ర-

హాంతౌయథా- ఇహ - క్వహ-

అవ్యయాని.

అదన్తోయథా- క్వ-

దాన్తోయథా- సర్వదా - ఏకదా - అన్యదా - కదా - యదా - తదా-

ర్హిలన్తోయథా- ఏతర్హి-కర్హి-యర్హి-తర్హి-

అధునాన్తోయథా- అధునా-

దానీంయథా- ఇదానీం - తదానీం-

ద్యస్ యథా- సద్యః-సమానేహని-

ద్యథా- పరుత్-పూర్వవత్సరే-

ఆరిర్యథా- పరారి - పూర్వతరవత్సరే

సమసణ్యథా- ఐషమః- అస్మిన్వత్సరే-

ఏద్యవియథా- పరేద్యవి-పరస్మిన్నహని-

ద్యోయథా- అద్య - అస్మిన్నహని-

ఏద్యుస్ యథా- పూర్వేద్యుః - అన్యేద్యుః - అన్యతరేద్యుః- ఇతరేద్యుః-అధరేద్యుః- అపరేద్యుః- ఉభయేద్యుః- ఉత్తరేద్యుః-

ద్యుస్ యథా- ఉభయద్యుః-

థాల్ యథా- సర్వథా-యథా-తథా-

థముర్యథా- ఇత్థంకథం-

అస్తాతిర్యథా- { పురస్తాత్- పరస్తాత్- అధస్తాత్- అవస్తాత్- అపరస్తాత్- అవరస్తాత్-

అసిర్యథా- పురః- అధః- అవః-

అతసుజ్యథా- దక్షిణతః- ఉత్తరతః-పరతః-అవరతః-

అస్తాతిలుగ్యథా- ప్రాక్-ప్రత్యక్-ఉదక్-

రిల్ రిష్టాతి-
లౌయథా- } ఉపరి- ఉపరిష్టాత్-

ఆతిర్యథా- పశ్చాత్-ఉత్తరాత్-అధరాత్-దక్షిణాత్-

ఏనబ్యథా- ఉత్తరేణ- అధరేణ-దక్షిణేన-

ఆజ్యథా- దక్షిణా- ఉత్తరా-

ఆహిర్యథా- దక్షిణాహి- ఉత్తరాహి-

ధాయథా- { ఏకధా- ద్విధా- త్రిధా-చతుర్ధా- పంచధా-షోఢా-సప్తధా-బహుధా-

ధ్యముఞ్యథా- ఐకధ్యం-

ధ్యముంచ్యథా- ద్వైధం- త్రైధం-

ఏధాచ్యథా- ద్వేధా-త్రేధా-

కృత్వసుజ్యథా- పంచకృత్వః-షట్కృత్వః-

సుజ్యథా- ద్విః - త్రిః - చతుః-

సుజ్యర్థా- సకృత్-

శసర్థా- బహుశః- అల్పశః- ద్విశః- త్రిశః- పాద-
శః-ప్రస్థశః-

తసిల్యర్థా- కృష్ణతః - అర్జునతః - ఆదితః - అన్యతః-
సర్వత - మ[illegible]తః-

చ్వ్యర్థా- కృష్ణీభవతి-గంగీస్యాత్.

సాత్యర్థా- అగ్నిసాద్-భవతి- విప్రసాత్-కరోతి-

త్రాయర్థా- విప్రత్రాకరోతి- దేవత్రా- మనుష్యత్రా-

డాజర్థా- పటపటాకరోతి - భద్రాకరోతి- ప్రియా
కరోతి - సుఖాకరోతి-

ఇత్యవ్యయాని-

అథసమాస కుసుమావళిః.

సంస్కృతభాషయందుఁ ప్రయోగింపబడెడు సుబంత
ములు - వ్యస్తపదములుగాను - సమాసపదములుగా నుం
డును - సమాసమనఁగా ననేకపదంబు లనేకపదంబులుగాఁ
గలిపివలుకుట- సమాసంబులు సంక్షేపంబుగా నాఱువిధం
బులు; అవియేవన్నను-

ఏతదంతర్గతవిశేషసమాసంబులెవ్వన్ను-

అలుక్సమాసము- గతిసమాసము- నిత్యసమాసము- అసమర్థసమాసము- కృదాదివృత్తులు- ఇత్యాదులు- సమాసార్థము సెలవించుచేటి వాక్యంబులకు- విగ్రహంబనిసంజ్ఞ.

శ్లో॥ భూనాయకంవాథనాయకంవా భజద్భవంవా ధనమేతిలోకే । తద్విష్ణునాథం నభజామికింతు సహస్రశస్సంస్తవనామినిత్యం । శ్రీమత్పాణినిసూత్రాణి సమాలోచ్య యథామతి । బాలవ్యుత్పత్తయేకుర్వే స్సమాసకుసుమావళిం॥

తత్పురుషసమాసనిరూపణం-

తత్పురుషోనవిధో భూత్వా ప్రథమాదివిభక్తి సజ్ఞకృత్తే

గ్భేదైః ॥ ఉత్తరపద జనితార్థో ముఖ్యస్తత్రేతి పండితైః ఖ్యాతః ॥

౧ - ప్రథమాతత్పురుషోయథా.

అమృతం యోపిబద్దైత్యస్తం వైకుంఠో ద్విధాచ్ఛినత్। రాహూత్తరకాయోస్య పూర్వకాయో భవద్ధ్వజః ॥ ఉత్తరకాయస్య ఉత్తరకాయః-పూర్వకాయస్య-పూర్వకాయః। అర్ధంపిప్పల్యాః - అర్ధపిప్పలీ- ఇత్యేవమాదయః॥

౨- ద్వితీయాతత్పురుషోయథా-

దుఃఖాతీతో భవత్యేవ యది కృష్ణ శ్రితో జనః । అథవాన్న బుభుక్షుస్స్యాన్ముహూర్తసుఖవత్స్వతే । దుఃఖమతీతో దుఃఖాతీతః। కృష్ణంశ్రితః-కృష్ణశ్రితః। అన్నంబుభుక్షుః- అన్నబుభుక్షుః। ముహూర్తంసుఖం-ముహూర్తసుఖం। ఖట్వామారూఢః - ఖట్వారూఢః। ఇత్యాదయః॥

౩ - తృతీయాతత్పురుషోయథా-

మాసావరస్త్వం ఖలు మాసపూర్వస్త్వహంతు విద్యానిపుణో నితాంతం । ఇతివసంసద్యపి బాడబానాం-పరస్పరంవాక్కలహోబభూవ । మాసేన అవరః మా

సావరః-మాసేనపూర్వః-మాసపూర్వః-విద్యయానిపుణః-
విద్యానిపుణః-వాచాకలహః-వాక్కలహః పిత్రాసదృశః-
పితృసదృశః- ఇత్యేవమాదయః॥

౪ - చతుర్థీతత్పురుషో యథా-

గృహీభూతబలిందత్తే గోసుఖంతుకృషీవలః। దత్తేఽ
స్థాయూపదారుకుండలాస్థాపదంబుధః॥ భూతేభ్యో బలిః
భూతబలిః-గవేసుఖం- గోసుఖం-యూపాయదారు-యూప
దారు-కుండలాయ [illegible] స్థాపదం- కుండలాస్థాపదం- గవే
హితం-గోహితం- ఇత్యేవమాదయః॥

౫- పంచమీతత్పురుషో యథా-

పూర్వంచోరభయం ప్రాప్య వ్యాఘ్రభీతస్తతఃపరం।
సుఖాతీతో జనస్సర్వ్యోగరణ్యే వనేత్కథం॥ చోరాద్భయ
మ్-చోరభయం- వ్యాఘ్రాద్భీతః-వ్యాఘ్రభీతః॥ సుఖాత్
అపేతః- సుఖాపేతః (వృక్షాత్పతితః-వృక్షపతితః) ఇత్యేవ
మాదయః॥

౬ - షష్ఠీతత్పురుషో యథా-

అధికం రాజపురుషస్సస్యస్సర్వమహార్యతః। [illegible]
[illegible] జనతో దేవపూజకాత్॥ రాజ్ఞః పురుషః

రాజపురుషః-సర్వేషాంమహత్తరః సర్వమహత్తరః। వృక్షస్య
మూలం- వృక్షమూలం- దేవానాంపూజకః- దేవపూజకః-
వృక్షస్యఛాయా-వృక్షచ్ఛాయం- ఇత్యేవమాదయః॥

౭- సప్తమీతత్పురుషోయథా-

బ్రాహ్మణ్యమీశ్వరాధీనంస్థాలీపక్వంతుమానవః। ఆ
తపేశుష్కాస్సదానశౌండఃకథంభవేత్॥ ఈశ్వ
రేఅధీనం-ఈశ్వరాధీనం॥ స్థాల్యాంపక్వం-స్థాలీపక్వం॥ ఆ
తపేశుష్కః-ఆతపశుష్కః॥ దానేశౌండః-దానశౌండః-
(సాంకాశ్యేసిద్ధః-సాంకాశ్యసిద్ధః) ఇత్యేవమాదయః॥

౮- నఞ్తత్పురుషోయథా-

అజ్ఞానాత్పాపమాప్నోతిపాపాద్బ్రాహ్మణోభవేత్।
తస్మాదిచ్ఛంతితత్త్వంతుమభవాయైవపండితాః॥ నజ్ఞానం
అజ్ఞానం-నబ్రాహ్మణః- అబ్రాహ్మణః॥ నభవః అభవః- (న
అశ్వః అనశ్వః) ఇత్యేవమాదయః॥

~* కర్మధారయసమాసనిరూపణం *~

కవిభిస్సప్తవిధస్స్యాదిత్యేవంకర్మధారయఃకథితః,
తత్పురుషాంతర్భావాత్తద్వత్త్వాంధ్యాస్వసూచితంచాస్య॥

౫. విశేషణం పూర్వపదే విశేష్యం తథోభయత్రాపి విశేషణం చ । యస్యోపమానం పరతస్తదాదౌ సంభావనాచాప్యవధారణాచ॥

౧ - విశేషణపూర్వపదకర్మధారయో యథా-

నీలోత్పలాని నారీణాం నయనాని నిరేజిరే। కంపితాన్యల్పవాతేన సత్సరస్సుస్థితాన్యహో॥ నీలాని చ తాని - ఉత్పలాని చ- నీలోత్పలాని । అల్పశ్చాసౌ వాతశ్చ అల్పవాతః-సంతి చ తాని సరాంసి చ సత్సరాంసి (రమ్యా చ సా లతా చ రమ్యలతా) ఇత్యేవమాదయః॥

౨ - విశేష్యపూర్వపదకర్మధారయో యథా-

ఉర్వీత్యుర్యస్య మాతంగాః ఘనాయితి మనీషయా। మయూరవ్యంసకాహ్వాష్టాన్నృతుస్తం నృపం భజే॥ వ్యంసకాశ్చ తే మయూరాశ్చ మయూరవ్యంసకాః॥ (ఖసూచిశ్చాసౌ వైయాకరణశ్చ వైయాకరణఖసూచిః-) ఇత్యేవమాదయః॥

౩- విశేషణోభయపదకర్మధారయో యథా-

పుంసాం స్నాతానులిప్తానామన్నం భోజ్యోష్ణమేవహి। పశ్యామిత్యబ్రవీద్వైద్యశ్శాస్త్రేష్వస్య ప్రపంచతః॥ స్నాతా

శ్చ తే అనులిప్తాశ్చ స్నాతానులిప్తాః । భోజ్యంచతత్ [illegible]
ష్ణంచ భోజ్యోష్ణం । సిక్తంచ తత్ ప్రచితంచ సిక్తప్రచితం॥
ఇత్యేవమాదయః॥

౪ - ఉపమానోత్తరపదకర్మధారయోదాహరణాని.

[illegible] మోయం పురుషవ్యాఘ్ర [illegible]
[illegible] బలాద్యుద్ధే రావణం [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] పురుషవ్యాఘ్రః॥ [illegible] కుంజరా [illegible]
[illegible] కుంజరాః॥ [illegible] ఋషభ [illegible]
[illegible] ఇత్యేవమాదయః॥

౫ - ఉపమానపూర్వకర్మధారయోదాహరణాని.

కౌముదీవిశదా [illegible] ! [illegible]
[illegible] ద్వాత్ర్యాత్ ద్రాక్షామధురాంగిరం॥ కౌముదీ [illegible]
కౌముదీవిశదా॥ రతిరివసుందరీరతిసుందరీ॥ [illegible]
[illegible] తన్వీ॥ ద్రాక్షేవమధురా ద్రాక్షామధురా॥ [illegible]
శ్యామః ఘనశ్యామః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౬ - సంభావనాపూర్వపదకర్మధారయోదాహరణాని.

తమాలవృక్ష [illegible] స్సంప్ర [illegible] । [illegible]
[illegible] స్సకలై ర్దృష్ట్వా [illegible]

వృ[illegible]తమాలవృక్షాః॥ వింధ్యఇతిపర్వతఃవింధ్యపర్వతః॥
గజఇతిమనీషాగజమనీషా॥ మేఘఇతిఛలం మేఘచ్ఛలం॥
ఇత్యేవమాదయః॥

౪ - అవధారణపూర్వపదకర్మధారయోయథా-

మనీషాసలిలైర్యుక్తై రత్నైర్వా కల్పనోర్మిభిః।
యశస్సరిద్భిసంపన్నోభాత్యయంకవిసాగరం॥ మనీషాఏవ
సలిలానిమనీషాసలిలాని॥ యుక్తయఏవరత్నాని యుక్తిర
త్నాని॥ కల్పనాఏవఊర్మయః కల్పనోర్మయః॥ యశాం
స్యేవసరితః యశస్సరితః॥ కవిరేవసాగరః కవిసాగరః॥
వినయఏవధనంవినయధనం॥ ఇత్యేవమాదయః॥

※ ద్విగుసమాసనిరూపణం. ※

సచైకవద్భావ్యనేకవద్భావీతిద్వివిధాద్విగుః। కర్మ
ధారయఏవాస్యాప్యంతర్భావోబుధైర్మతః॥

౧ - ఏకవద్భావిద్విగుర్యథా-

పంచవట్యాసమంక్షేత్రం త్రిలోక్యాంనహివిద్యతే। త
త్రపంచగవందత్వాజనశ్శ్రేష్ఠపదంవ్రజేత్॥ పంచానాంవ
టానాం సమాహారః పంచవటీ॥ త్రయాణాం లోకానాం
సమాహారః త్రిలోకీ॥ పంచానాం గవాం సమాహారః పంచ

గవం॥ త్రయాణాంభువనానాం సమాహార స్త్రిభువనం॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౨ - అనేకపదద్విగుర్యథా-

యుద్దేషువిబుధాస్సర్వేవాదశాస్త్రేష్వకేష్వపి। గానసం ప్రీయంకార్యసిద్ధ్యై భజేషాన్ష్టాతురంముదా॥ షణ్ణాంమా తౄణాంఅపత్యంపుమాన్ షాణ్మాతురః॥ అష్టసుకపాలేషు సంస్కృతఃపురోడాశః అష్టాకపాలః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

...* బహువ్రీహి సమాసనిరూపణం- *...

సప్తభిరాఖ్యాభిర్వావిఖ్యాతో యస్సవై బహువ్రీహిః। అన్యపదార్థోముఖ్యః కథితో విభుధైర్బహువ్రీహిరా। ద్వా భ్యాంపదాభ్యాంబహుభిఃపదై ర్వాస్సంఖ్యోభయోస్సాప దయోఃపదార్గే। యస్యాభవత్పూర్వపదేసహాశ్చ దిగంత రాళవ్యతిహారలక్ష్మ॥

౧ - ద్విపదబహువ్రీహిర్యథా-

ప్రాప్తాగ్నిమేవమిషుమాధరథాసధాన్యాం స్తూణీర ధృతశరంచవహాజనేన। రుద్రోపిపిండపుష్పాసప్రతి భేదజేనైశ్చద త్తవసుదేవ మహాబలస్య॥ ౨॥ ప్రాప్త

అగ్నిర్యంసః ప్రాప్తాగ్నిః॥ ౩॥ ఊఢో రథః యైస్తై ఊఢరథాః॥ ౪॥ దత్తః పశుః యస్మై సః దత్తపశుః॥ ౫॥ ఉద్ధృతాః శరాః యస్మాత్సః ఉద్ధృతశరః॥ ౬॥ మహత్ బలం యస్య సః మహాబలః॥ ౭॥ వీరాః పురుషాః యాసు తాః వీరపురుషాః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౨-బహుపదబహువ్రీహిర్యథా-

నీలోజ్జ్వలవపుః పాతు శ్రీమత్పీతాంబరో హరిః। యస్య ప్రసాదాత్కృష్ణాభూద్దివ్యసుందరవిగ్రహా॥ నీలముజ్జ్వలం చ వపుః యస్య సః నీలోజ్జ్వలవపుః॥ శ్రీమత్ పీతం అంబరం యస్య సః శ్రీమత్పీతాంబరః॥ దివ్యః సుందరః విగ్రహః యస్యాః సా దివ్యసుందరవిగ్రహా॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౩ - సంఖ్యోభయపదబహువ్రీహిర్యథా-

కానసేస్మిన్న హేరాజన్ ద్విత్రైరాయాసితాజనైః। లభ్యం తే పంచషా నాగా ఇత్యూచుర్బలినః ప్రభుం॥ ద్వౌ వా త్రయో వా ద్విత్రాః॥ పంచ వా షడ్వా పంచషాః॥ త్రయో వా చత్వారో వా త్రిచతురాః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౪ - సంఖ్యోత్తరపదబహువ్రీహిర్యథా-

బ్రాహ్మణాః కతివా రుద్రా వసంతేమితి సంఖ్యయా । తేషాం సంఖ్యయా యుక్తాశ్చేదుపదశా ఇతి॥ దశానాం సమీపే సంతి తే ఉపదశాః । ఏకాదశానాం సమీపే సంతి తే ఆసన్నైకాదశాః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౫ - సహపూర్వపదబహువ్రీహిర్యథా-

సకలాస్సహసంతానాస్సకలా అబాధకాః । క్రీడంతి స్మ సుహితా పాయసహపుత్రాయ సంతతం॥ కలాభిస్సహ వర్తంత ఇతి సకలాః సంతానైస్సహ వర్తంత ఇతి సహసంతానాః॥ పుత్రేణ సహ వర్తత ఇతి సహపుత్రః॥

౬ - దిగంతరాళలక్షణబహువ్రీహిర్యథా-

విద్యాదుత్తరపూర్వాయా మహోఘామారుతోద్భవా । యదిదక్షిణపూర్వాయాం వృష్టిరైంద్రవతో వేత్తదా॥ ఉత్తరస్యాశ్చ పూర్వస్యాశ్చ దిశోర్యదంతరాళం సా ఉత్తరపూర్వా । దక్షిణస్యాశ్చ పూర్వస్యాశ్చ దిశోర్యదంతరాళం సా దక్షిణపూర్వా॥ ఇత్యేవమాదా॥

౭ - వ్యతిహారలక్షణబహువ్రీహిర్యథా-

బాహాబాహవి కేశాకేశి ముష్టాముష్టి ప్రవృత్తం తథా

కేశాకేశ్యభవద్యుద్ధం వానరాణాం స్ఫురత్తుసాం॥ బాహుభిర్బాహుభిశ్చ గృహీత్వేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం బాహూబాహవి॥ ముష్టిభిర్ముష్టిభిశ్చ ప్రహృత్యేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం ముష్టీముష్టి॥ కేశేషు కేశేషు గృహీత్వేదం యుద్ధం ప్రవృత్తం కేశాకేశి॥ ఇత్యేవమాదయః॥

~~~~* అవ్యయీభావసమాసనిరూపణం- *~~~~

యస్యాభవత్పూర్వపదేఽవ్యయస్య నామ్నోవిధానాద్ద్వివిధం చ లక్ష్మ। ప్రాప్తః పదార్థోఽపి చ యత్ర ముఖ్యస్తమవ్యయీభావముదాహరామః॥

౧ - అవ్యయపూర్వపదావ్యయీభావో యథా-

భో రాజన్ ప్రత్యహం భూయాద్యథాశక్త్యధిబాడబం। భక్తిస్తథాస్తు సంభద్రం నిష్పాపముపలోచనం॥ అహన్యహని ప్రత్యహం॥ శక్తిమనతిక్రమ్య యథాశక్తి॥ బాడబేష్వధిబాడబం॥ భద్రాణాం సమృద్ధిస్సంభద్రం॥ పాపానామభావో నిష్పాపం॥ లోచనయోస్సమీపే ఉపలోచనం॥ ఇత్యేవమాదయః॥

౨-నామపూర్వపదావ్యయీభావో యథా-

సస్యాపి భోజనే యస్య సూపప్రతి న యుజ్యతే। శాకప్రత్య

థవాన్యైర్భ్యఃకథందాస్యతిసప్రభుః॥ సూపస్యలేశః సూప ప్రతి। శాకస్యలేశఃశాకప్రతి॥ ఇత్యేవమాదయః॥

...✻ ద్వంద్వసమాసనిరూపణం- ✻...

యస్మిన్ సమాసే ప్రాధాన్యముభయోస్స్యాత్స్వపాదయోః। సహిద్వంద్వశ్చతుర్ధాస్యాత్స్మృ[illegible]॥ యిత రేతరయోగాఖ్యస్సమాహా[illegible] [illegible]భ్యాం పదాభ్యాంబహుభిరుభా చేతిచతుర్విధః॥

౧ - ద్విపదేతరేతరయోగద్వంద్వోయథా-

యయోర్బలేనసమితౌనిహతౌకంసరావణౌ। సూర్యా చంద్రమసోర్వంశ్యౌరామకృష్ణావహంభజే॥ కంసశ్చరావ ణశ్చకంసరావణౌ॥ సూర్యశ్చచంద్రమాశ్చసూర్యాచంద్ర మసౌ॥ రామశ్చకృష్ణశ్చరామకృష్ణౌ॥

౨- బహుపదేతరేతరయోగద్వంద్వోయథా-

వాపీకూపతటాకానాంమహాతాంస్థాపనాదపి। ధర్మా ర్థకామమోక్షాశ్చసిధ్యంతేనాత్రసంశయః॥ వాపీచకూ పశ్చతటాకశ్చ వాపీకూపతటాకాః॥ ధర్మశ్చ అర్థశ్చ కామశ్చ మోక్షశ్చ ధర్మార్థకామమోక్షాః - (ఘటశ్చ

పటశ్చకుడ్యంచ ఘటపటకుడ్యాని) ఇత్యాదయః॥

3 - ద్విపదసమాహారద్వంద్వోయథా-

శీతోష్ణంసుఖదుఃఖంవాసహన్ యోవర్తతే సదా । నిరు మ్యావాక్త్వచంసమ్యక్సహియోగీతికథ్యతే॥ శీతంచఉష్ణంచ తయోస్సమాహారఃశీతోష్ణం॥ సుఖంచదుఃఖంచ తయోస్స మాహారఃవాక్త్వచం॥ ఇత్యేవమాదయః॥

4 - బహుపదసమాహారద్వంద్వోయథా-

ఢక్కామృదంగపటహంయస్యద్వానమందిరే । అశ్వ హస్తిరథాయాస్తు భావుకంతస్యభూభృతః ॥ ఢక్కాచ మృదంగశ్చపటహశ్చ తేషాంసమాహారః ఢక్కామృదంగ పటహం॥ అశ్వశ్చహస్తీచరథశ్చ తేషాంసమాహారః అశ్వ హస్తిరథం (పాణిశ్చపాదశ్చ గ్రీవాచ తేషాంసమాహారః పాణిపాదగ్రీవం) ఇత్యేవమాదయః॥

అలుక్సమాసోయథా-

కంఠేకాలంస్మరన్నేవజనుషాంధోహ్యదస్పృశం । వా చోయుక్తింవదన్ జీవత్యంతికాదాగతంప్రతి॥ కంఠేకాలో యస్యసఃకంఠేకాలః॥ జనుషాఅంధః జనుషాంధః॥ హ్యాది

స్వర్గాతిప్రత్యస్యత్ప్రత్యర్థి ॥ వాచకానాము క్తిః ...
అకాంత్ర అగతః అంతకాంబాగతః॥ పశ్యతో హరతీతి పశ్యతో
హరః ఇత్యేవమాదయః॥

గతిసమాసో యథా-

సాక్షాత్కృత్య ... అలంకృత్య ... ప్రభో ... పురస్కృత్య ... సాక్షాత్కృత్య॥ అలంకృత్య॥ ... పురస్కృత్య॥ ఊరీకృత్య ... ఇత్యేవ
మాదయః॥

నిత్యసమాసో యథా-

కుంభకారస్తంతువాయో లోహకారక ఏవచ। శ్రేణయో
ప్యపి సంస్థాప్యాః పార్శ్వేగ్రామస్య యత్నతః ॥ కుంభం క
రోతీతి కుంభకారః॥ తంతుం వయతీతి తంతువాయః॥ లోహం
కరోతీతి లోహకారకః॥ తాపించేన సంకాశాః తాపించని
భాః॥ ఇత్యేవమాదయః॥

శాలాతురీయేణ మహాత్మనాపి సర్వే సమస్తాః పఠితాస్స
మాసాః। తేషాం పయుక్తాపి సతాం ... సమగ్రం తథాపి
... సిద్ధమాప్తః॥

అసుక్షుబ్ధసమాసో యథా-

తనుసుక్షుణ్ణశ్లోకస్య శ్రీభాగవతో యది । అగాధస్య గ్ర తస్య భయం నాస్తి కదాచన ॥ భగవతో భక్తః భాగవతః । శివే భాగవతః శివభాగవతః ॥ షణ్ణాం వర్గః షడ్వర్గః ॥ అరీ ణాం షడ్వర్గః అరిషడ్వర్గః ॥ సూర్యస్య సప్తాశ్వాః సూర్య సప్తాశ్వాః - ఇత్యేవమనుపాదయః ॥

ప్రాయికత్వేనోక్తం ప్రాధాన్యం చాతిమాలాది దంతోష్ఠ-ద్విత్రా సప్తాశ్వేత్యాదౌ ప్రతిత్యాదౌ ॥ మాలామతిక్రాంతః అతిమాలః దంతశ్చ ఓష్ఠశ్చ తయోస్సమాహారః దంతోష్ఠం ॥ ద్వౌ వా త్రయో వా ద్విత్రాః ॥ సూర్యస్యేతి స్వాపప్రతి ॥

※ కృదాదివృత్తయః ※

కృత్తద్ధితసనాద్యంతధాతుభ్యశ్చైకశేషతః । సమాస [illegible] దపి విద్వద్భిః కథితాః పంచవృత్తయః ॥

౧ - కృద్వృత్తిర్యథా-

భక్తానామపి మర్త్యానాం ముముక్షూణామపి వా । సం పాదయతి యా జ్ఞానం తాం వాచం ప్రణమామ్యహం ॥ భజంతే [illegible] భక్తాః ॥ మ్రియంతే ఇతి మర్త్యాః ॥ న మ్రియంతే ఇతి [illegible]

త్యయాః॥ జ్ఞాయతే నేనేతిజ్ఞానం ఉపక్రియలితికాః॥

౨- తద్ధితవృత్తిర్యథా-

మానుషానాదితేయాన్వా పీడయంతోభువిస్థితాః । నైర్ఋతేయాన్తాన్నిహంతుంజాతో దాశరథిస్స్వయం॥ మనోరపత్యాని పుమాంసో మానుషాః॥ అదితేరపత్యానిపుమాంస ఆదితేయాః । దితేరపత్యాని పుమాంసో దైతేయాః॥ దశరథస్యాపత్యంపుమాన్ దాశరథిః॥ పులస్త్యస్య గోత్రాపత్యంపుమాన్ పౌలస్త్యః॥

౩ - సనాద్యంతధాతువృత్తిర్యథా-

యఃపాస్పర్థితిహాలోకాన్ దేవైర్వైరాయతేసదా। రాతుసస్య వినాశాయతస్య పుత్రీయతిప్రభుః॥ అతిశయేన స్పర్థతేసాస్పర్థిః॥ వైరమాచరతివైరాయతే॥ పుత్రమాత్మనయిచ్ఛతుపుత్రీయతు ॥ ఇత్యేవమాదయః॥

ఏకశేషవృత్తిర్యథా-

సర్వేషామపిలోకానాం పితరౌయోసనాతనౌ । విధితౌపాలనాశ్చత్తే తౌశివౌసతతంభజే ॥ మాతాచపితాచపితరౌ సనాతనీచ సనాతనశ్చ సనాతనౌ॥ విదితాచవిదితశ్చ విదితౌ॥ పాచపచతౌ॥ శివాచశివశ్చశివౌ॥

సమాసవృత్తిః.

సమాసవృత్తిస్సర్వేషు సమాసేషు నిరూపితా । పరార్థస్యాభిధానం హి వృత్తిరిత్యభిధీయతే॥ యూరాన్నార్యస్య ముత్సార్య వాత్సల్యాస్మత్కృతామిమాం । పశ్యంతు విబుధాస్సర్వే సమాసకుసుమావళిం॥ శ్రీమధ్వమందిరకులాంబుధిపూర్ణచంద్రః । శ్రీసర్వమంగళ మనీషికృతాసఖీలం। ఏషా సమాసకుసుమావళి రాజ్ఞతారం జీయాత్కృపానిధి సదాశివసత్ప్రసాదాత్॥

సమాసకుసుమావళిసమాప్తః.

ధాతువులసంజ్ఞావిశేషములు.

లట్-లిట్-లుట్-లృట్- లేట్-లోట్- లఙ్-లిఙ్-లుఙ్-లృఙ్- అను భేదములవలన - లకారంబులుపది తెరంగులై విలసిల్లుచున్నవి - అందు లేట్- అనునది వేదములయందు దప్ప తప్పతక్కిన స్థలములయందు ప్రయోగింపబడదు- ఏధాతువులకు- తిప్- తస్- ఝి- సిప్- థస్- థ- మిప్- వస్- మస్-

అనునిమిత్తకారాదేశంబులగుచున్నవో ఆధాతువులు పరస్మై
పదులనంబడును- ఏధాతువులకు- త - ఆతాం- ఝ- థాః-
ఆథామ్-ధ్వమ్ - ఇటు-వహి మహిఙ్ - అనునిమిత్తకాదే
శంబులగుచున్నవో - ఆధాతువులాత్మనే పదులనంబడును-
ఏధాతువులకు నీచెప్పంబడిన ద్వివిధాదేశంబులు [illegible]
న్నవో ఆధాతువులు ఉభయపదులనంబడును - ఈ [illegible]
ధాతువులకు ప్రథమమధ్యమోత్తమపురుషసంజ్ఞలును - [illegible]
దు ఏకద్విబహువచనసంజ్ఞలును భూధాతువు। ప్రథమపురు [illegible]
నందు జెప్పబడియున్నవి ఉత్తమ [illegible]
లన బాలురకు స్పష్టంబులగును॥

పరస్మైపదీ-భూసత్తాయాం- వర్తమానే [illegible] -

	ఏ-	ద్వి-	బ-
ప్ర-	భవతి	భవతః	భవంతి
మ-	భవసి	భవథః	భవథ
ఉ-	భవామి	భవావః	భవామః

భూధాతునకు పరోక్షేలిటు-

బభూవ	బభూవతుః	బభూవుః

బభూవిథ	బభూవథుః	బభూవ
బభూవ	బభూవివ	బభూవిమ

అనద్యతనభవిష్యతిలుట్-

భవితా	భవితారౌ	భవితారః
భవితాసి	భవితాస్థః	భవితాస్థ
భవితాస్మి	భవితాస్వః	భవితాస్మః

భవిష్యతిలృట్-

భవిష్యతి	భవిష్యతః	భవిష్యంతి
భవిష్యసి	భవిష్యథః	భవిష్యథ
భవిష్యామి	భవిష్యావః	భవిష్యామః

విధ్యాద్యాశీష్షులోట్-

భవతు / భవతాత్	భవతాం	భవంతు
భవ / భవతాత్	భవతం	భవత
భవాని	భవావ	భవామ

అనద్యతనభూతేలఙ్-

అభవత్	అభవతాం	అభవన్

అభవః అభవతం అభవత

అభవం అభవావ అభవామ

విధ్యాదిషు లిఙ్ -

భవేత్ భవేతాం భవేయుః

భవేః భవేతం భవేత

భవేయం భవేవ భవేమ

ఆశీషి లిఙ్ -

భూయాత్ భూయాస్తాం భూయాసుః

భూయాః భూయాస్తం భూయాస్త

భూయాసం భూయాస్వ భూయాస్మ

భూతే లుఙ్ -

అభూత్ అభూతాం అభూవన్

అభూః అభూతం అభూత

అభూవం అభూవ అభూమ

భవిష్యతి లృఙ్ -

అభవిష్యత్ అభవిష్యతాం అభవిష్యన్

అభవిష్యః అభవిష్యతం అభవిష్యత

అభవిష్యం అభవిష్యావ అభవిష్యామ

ధాతుమాలికా.

ఆత్మనేపది-

ఏధ వృద్ధౌ - వర్తమానే లట్-

ఏధతే	ఏధేతే	ఏధంతే
ఏధసే	ఏధేథే	ఏధధ్వే
ఏధే	ఏధావహే	ఏధామహే

భూతానద్యతనపరోక్షే లిట్-

ఎధాంచక్రే	ఎధాంచక్రాతే	ఎధాంచక్రిరే
ఎధాంచకృషే	ఎధాంచక్రాథే	ఎధాంచకృఢ్వే
ఎధాంచక్రే	ఎధాంచకృవహే	ఎధాంకృమహే

అనద్యతనభవిష్యతి లుట్-

ఎధితా	ఎధితారౌ	ఎధితారః
ఎధితాసే	ఎధితాసాథే	ఎధితాధ్వే
ఎధితాహే	ఎధితాస్వహే	ఎధితాస్మహే

భవిష్యతి లృట్-

ఎధిష్యతే	ఎధిష్యేతే	ఎధిష్యంతే
ఎధిష్యసే	ఎధిష్యేథే	ఎధిష్యధ్వే
ఎధిష్యే	ఎధిష్యావహే	ఎధిష్యామహే

విధ్యాద్యాశిష్షు లోట్ -

ఎధతాం ఎధేతాం ఎధంతాం

ఎధస్వ ఎధేథాం ఎధధ్వం

ఎధై ఎధావహై ఎధామహై

అనద్యతనభూతే లఙ్ -

ఐధత ఐధేతాం ఐధంత

ఐధథాః ఐధేథాం ఐధధ్వం

ఐధే ఐధావహి ఐధామహి

విధ్యాదిషు లిఙ్ -

ఎధేత ఎధేయాతాం ఎధేరన్

ఎధేథాః ఎధేయాథాం ఎధేధ్వం

ఎధేయ ఎధేవహి ఎధేమహి

ఆశిషి లిఙ్ -

ఏధిషీష్ట ఏధిషీయాస్తాం ఏధిషీరన్

ఏధిషీష్ఠాః ఏధిషీయాస్థాం ఏధిషీధ్వం

ఏధిషీయ ఏధిషీవహి ఏధిషీమహి

భూతే లుఙ్ -

ఐధిష్ట ఐధిషాతాం ఐధిషత

ఐధిషాః	ఐధిషాథాం	ఐధిధ్వం / అయిధిధ్వం
అయిధిషి	అయిధిష్వహి	అయిధిష్మహి

భవిష్యతిలృట్-

అయిధిష్యతే	అయిధిష్యేతాం	అయిధిష్యంతే
అయిధిష్యథాః	అయిధిష్యేథాం	అయిధిష్యధ్వం
అయిధిష్యే	అయిధిష్యావహి	అయిధిష్యామహి

ఉభయపదీ- రాజదీప్తౌ.

లటి - రాజతి - రాజతే - లిటి.

రరాజ	రరాజతుః / రేజతుః	రరాజుః / రేజుః
రరాజిథ / రేజిథ	రరాజథుః / రేజథుః	రరాజ / రేజ
రరాజ	రరాజివ / రేజివ	రరాజమ / రేజిమ
రేజే	రేజాతే	రేజిరే

ఇత్యాది -

లుటి-మధ్యమే- రాజితాసి - రాజితాసే- లృటి- రాజి

ష్యతి- రాజిష్యేతే- లోట్- రాజతు - రాజతాం- లఙ్- అరా
జత్- అరాజతా- విధి- రాజేత్- రాజేత - ఆశీషి- రాజ్యా
త్- రాజిషీష్ట- లుఙ్- అరాజీత్- అరాజిష్ట - లృఙ్- అరాజి
ష్యత్- అరాజిష్యత॥

ఇత్యేవంబాలానాం ధాతుస్వరూపసరణిః ప్రదర్శి
తేతి విద్వచ్ఛిఖామణయో విదాంకుర్వంతు-

శ్రీ హయగ్రీవాయనమః.

జ్ఞానానందమయందేవంనిర్మలస్ఫటికాకృతిం।
ఆధారంసర్వవిద్యానాంహయగ్రీవముపాస్మహే॥

శ్రీ రామాయణసంగ్రహే - బాలకాండః.

శ్రీసీతారామపాదాబ్జాన్యభివాద్యతనోమ్యహం। సు
ఖబోధాయ బాలానాం శ్రీ రామాయణ సంగ్రహం॥ ౧ ॥
ప॥ ఆసీదయోధ్యానగరీ దేశేకోసలనామని। తస్యాంక్ష్మే
ష్వాకుణస్త్రిలాఖ్యా రాజాదశరథోవసత్॥ ౨॥ ౫॥ తస్యకౌ

సల్యేతి సుమిత్రేతి కైకేయీతిచ తిస్రోభార్యాబభూవుః॥ తాసు ॥ ౧ ॥ ప॥ కౌసల్యాసుషువేరామమభిరామగుణాకరం। శ్రీరామభక్తిభరితం భరతం కేకయాత్మజా॥ ౨॥ ప॥ అథలక్ష్మణశత్రుఘ్నౌ ప్రాసూయతాం సుమిత్రయా। ఏతే కుమారాశ్చత్వారో వ్యవర్ధంత దినే దినే॥ ౪॥ గ॥ దశరథస్తు చౌలోపనయనాదీన్యథాకాలం విధాయ। విధివదధీతనిఖిల విద్యానుపాధ్యాయైరకారయత్॥ ౫॥ గ॥ కదాచిదథయాతుధానవిధ్వంస్యమానసత్రపరిత్రాణాయ। విశ్వామిత్రనామా మునిరుపగమ్య దశరథమయాచత రామం సలక్ష్మణం॥ ౬॥ ప్ర॥ ప్రాహిణోన్మునిసంత్రాసాత్ప్రియావపిసుతౌ నృపః। స రాజపుత్రావనయద్దటవీం కథయన్కథాః॥ గ ప॥ సత్యప్యరణ్యసంచారే శ్రమస్యానుదయాయసః। ఉపాదిశత్తయోర్విద్యే బలామతిబలామపి॥ ౭॥ గ॥ వనమధ్యే గచ్ఛతా మే తేషాం పదవీం తాటకానామరాక్షసీ రురోధ॥ ౮॥ గ॥ స్త్రియమపి జగదపకారిణీం తాం దాశరథిర్గాధితనయానుమత్యా వ్యాపాదయామాస॥ ౯॥ ప॥ అస్త్రాణిజృమ్భకాదీని తపస్వినితయోస్తతః। ఉపదిశ్య ప్రవిశ్య స్వమాశ్రమం కుర్వతి కల్పం। ౧౦ ॥ ప॥ శూరౌ సుబాహుమారీచౌ

స్తైః అశోణితవర్షిణీభిః । రక్షోభిస్సహసంక్షోభం చక్రతుస్తా
టకాసుతౌ ॥ ౮ ॥ గ॥ దశరథాత్మజస్తు మానవాస్త్రేణ
మారీచమపాంసతాం సపార్శ్వసుబాహుప్రముఖాంశ్చాపరా
నాగ్నేయేనైవ బాణేన లీలయైవ సూదయామాస ॥ ౬ ॥ గ॥ విశ్వా
మిత్రస్తు రంతరాయం పరిసమాప్య స తత్తతం రఘుసు
తాయుజనకసుతాం దిదాపయిషుర్మిథిలాం ప్రతి ప్రతస్థే ॥ ౭
ప॥ రామపాదరజస్సంగాత్పాపనిర్ముక్తయా పథి । అహ
ల్యయా గౌతమస్య జాయయా యమపూజ్యత ॥ ౯ ॥ గ॥ తద
నుమిథిలాం ప్రవిశ్య పరిగృహీతాతిథ్యసత్కారః జనకాయ కా
రణమావేదయతి। జనకేన ప్రదర్శితం శైవం శరాసనం దశరథా
త్మజో బభంజ ॥ ౯ ॥ ప॥ జాతానందస్తుజనకో దూతైస్త్వ
రితగామిభిః । ఆహ్వాపయద్దశరథం సకుటుంబపురస్సరం ॥
౧౦॥ ప॥ అథోత్తమే ముహూర్తే స రామశ్చారుధీస్సు
తాం సీతామదాదాత్మసుతామూర్మిళాం లక్ష్మణాయ చ ॥
౧౧॥ గ॥ అథనిజానుజస్య కుశధ్వజస్య తనుజే మాండవీశ్రుత
కీర్తీ భరతశత్రుఘ్నాభ్యామిచ్ఛ దత్వా శుభేహని వివాహమహ
మకరోత్ ॥ ౭ ప॥ అథానురూపజాయాభిరుపేతైస్తనయైస్స
మం । ప్రతస్థే కోసలపతిస్సాకేతనగరం నిజం ॥ ౧౨ ॥ ప॥

జిగీషయాఽగతం రామం భార్గవం రఘువంశజః । రామో ఽగాయజయసమాలిలింగ స్వపస్సుతం॥ ౧౩॥ వ॥ అథప్రవిశ్య నగరం సాకేతం రఘునందనః । సీతాదేవ్యారమమాణః స్వస్సమ్మోదం సమవిందత॥ ౧౪॥ ... ... *

ఇతి బాలకాండః -

అథాయోధ్యాకాండః.

ఫ॥ తతో భరతశత్రుఘ్నౌ తౌ తాదేశే నజగ్మతుః । యుధాజిదభిధానస్య మాతులస్య పురంప్రతి॥ ౧॥ వ॥ రామాభిషేచనం కర్తుం యతమానం మహీపతిం । మంథరాకులిత స్వాంతా కైకేయీ దుర్వచోబ్రవీత్॥ ౨॥ గ॥ యతిత్వం సత్యసంగరోఽసి శంబరసంగరసమదీగితవరయుగళే ప్రథమస్యాథ లంధ్రామస్య వనవాసం ద్వితీయస్య భరతాభిషేచనం చ విధేహి॥ ౧॥ గ॥ నైవం యదివిషముపభుజ్య పశ్యత స్తవ ప్రాణాం స్త్యజామీతి॥ ౨॥ ప॥ ఇనం పరుషమాకర్ణ్య జామాత్ప్రతో స్వపతిర్భువి । పపాత వజ్రనిర్భిన్నపక్షః పర్వతరాడివ॥ ౩॥ వ॥ అసత్యభీతో స్వపతిశ్చిరేణ ప్రాప్య చేతనాం । కైకే

యాం ప్రార్థయామాస రామస్య పునరాగమనం॥ ౮॥ వ॥ బహు
ధా ప్రార్థ్యమానాపి సోమునొంచసచాగ్రహం। నిమజ్జ
మహీజాని రసాగ్రే శోకసాగరే॥ ౫॥ వ॥ వనం గచ్ఛాని తా
తేతి ప్రణమ్యాపృచ్ఛ్య రాఘవః। సాంగసౌమిత్రిసీతాభ్యాం
సమారుహ్య రథం రథీ ౬॥ వ॥ సగ్రామనగరాన్ గ్రామాన్ స్వాంచ
యిత్వా వినిద్రితాన్। శౌద్వ్య లేన ధా నిత్యాం సజగామ
సురాపగాం॥ ౭॥ గ॥ తత్రాసవసతా గుహ వ్యాఘ్రైస్సు
హృద్దాసము త్తీర్య సురతరంగిణీం। మవాప్య చిత్రకూటగిరిమ
నుజవిరచితవరవస్యాస్సహసీతయా చిరమరమత రఘువరః॥ ౯
తతః॥ వ॥ మహాత్మా పుత్రశోకేన దివం దశరథో యయౌ। దూ
తైశ్చ భరతమానిన్యు రమాత్యా ఆశుగామిభిః॥ ౧౦॥ గ॥ సచ తే
మాకర్ణ్య సకలాం ప్రవృత్తిం నిపత్య సంజ్ఞావిరహితస్స్వయం
సహసోయా మవాప్య చిరాయ చేతనాం విలప్య వసిష్ఠాదినిర్
ర్దేశాత్కైకేయీమంథరా మారణాద్వ్యాధాయోర్ధ్వదైహి
కం దశరథాయ ప్రస్థాయ నిఖిలపౌరైస్సమము పేత్య చిత్ర
కూటాచలమవనిజానేశ్వరణారుణాంబుజయుగళే నిపపా
త॥ ౧౧॥ వ॥ మృతమాకర్ణ్య పితరం సుచాదత్వా జలాంజలిం।
ప్రపచ్ఛ భరతం భద్రం ప్రాణానాం పరమః ప్రభుః॥ ౧౨॥ వ॥

తతస్స పాదపతనం రతేనాగ్రహో పిసః। సజగామపురం రామ
స్తాత్తా శాసనమనుస్మరన్॥ ౧౦॥ గ॥ అనంతరమగ్రజాదేశేనా
యోధ్యాముపేత్య భరతో నందిగ్రామే రఘునందనవజ్జటా
వల్కలధారీ సన్ సింహాసనప్రతిష్ఠాపితాభ్యాం రామపా
దుకాభ్యాం రాజ్యకార్యాణి విజ్ఞాపయన్। రామాగమనా
దివసాం గణయన్నువాస॥ ౫॥ వ॥ రఘువంశపయోరాశి
శీతాంశురణరాఘవః। ఆశ్రమాదాశ్రమం గచ్ఛన్ ప్రావిశ
ద్దండకావనం॥ ౧౧॥ ... ... *

ఇత్యయోధ్యాకాండః-

అథారణ్యకాండః.

ప॥ విరాధమసురం శ్వభ్రే నిఖనం దండకావిశన్। శర
భంగమునిం రామో నత్వాగస్త్యముపాగమత్॥ ౧॥ ప॥ త
దత్తానీంద్రచాపాదీన్యాదాయ సహసీతయా। పంచవ
ట్యాం చిరం రామో రేమే సుజక్రులో టజే॥ ౨॥ గ॥ తత్ర కదా
చన హేమంతసమయే రావణానుజా శూర్పణఖాభిధానా।
యాతుధానీ సౌందర్యసలిలశరధిం దాశరథిం సరీక్ష్య భర్తా

మమభవాన్ భవత్వితిః గ్రంథః॥ ౧॥ వ॥ పరిగృహీతుమాత్మా
నం దాశరథ్యోరనిచ్ఛతోః। సీతాపహర్తుమిచ్ఛంతీ సాభ్య
ధావన్నిశాచరీ ॥ ౩॥ వ॥ ప్రజాపతింజిఘాంసంత్యాస్తస్యా
స్సౌమిత్రిరాత్తవాన్ । ఛిత్వాకృప్యాగ్రికయాకర్ణనాస
మద్రావయత్॥ ౪॥ గ॥ తదనుపగదేవసరిద్వేగములగిరిగహ్వరని
ద్రాణకేసరిణస్సముత్థాపయంతీ పలాయ్యజనస్థానం ప్రతితత్
ప్రోసివసత్సచతుర్దశసహస్రాణియాతుధానతదధిపతీంశ్చఖర
దూషణత్రిశిరసోదశకంధరబంధూన్ రఘుధురంధరనిరాకర
ణాయనిర్యాపయదస్త్ర॥ ప॥ ఆయాంతమసురాసికమలో
క్యావనిజాపతిః। ఆదిత్యలక్ష్మణంసీతాంగత్వాణోసధనుర్యయౌ॥
౫॥ వ॥ రామస్తతో రాత్రుసవీరవాహినిం వినాశయామా
సశరౌఘవృష్టిభిః । జేతారమాయాంతమవేక్ష్యజానకీ స
మాశ్లిషత్సత్వరమాత్మవల్లభం॥ ౬॥ గ॥ తదనుజనస్థానేవి
జనస్థానేసతిలంకాంప్రతిప్రధావ్యసదసిసపత్న్యచిరంపిలప్య
నివేదితోదంతాం వికృతముఖీం శూర్పణఖాం దశముఖోపి
లోక్యపటుపటాకృత్యధంతాన్ సుసంహారావష్టంభధార
మారీచసహాయః పరివ్రాజకభూమికాచ్ఛాదితో రఘుశా
ర్దూలపర్ణశాలాభ్యర్ణమాజగామ॥ ౭॥ వ॥ ఘూసాక్షు

ప్రసంతం హారిణం సౌవర్ణం ప్రేక్ష్య మైథిలీ । ఆనీయ దేహినా
థేతి ప్రైషయత్ప్రాణవల్లభం॥ ౭॥ దూరంగతే స్తమనుగత
క్రియయా విభావ్య వివ్యాధ శాతవిశిఖేన రఘుప్రవీరః । చుక్రో
శ దాశరథివత్స మృగోऽశాస్త్రి లక్ష్మణానుజసఖీసఖిమైథిలీతి॥
౮॥ వ॥ తేనానార్తగదేత విపన్న పరిత్రాతారమపి సమాపన్నా
విజ్ఞాయ దేవరం ప్రేషితవతీం దశరథస్నుషాం దశవదనో బా
హుభిర్నిజరథమారోప్య తత్పక్షపాతేన యోద్ధుమభియా
తస్య జటాయుషః పక్షపాతం విధాయ లంకాం ప్రవిశ్య
అశోకవనికాయామేనామతిభయంకర రాక్షసీ పరివృతాం
స్థాపయాంబభూవ॥ ౯॥ వ॥ అథ న్యాయాంతమనుజమా
లోక్యోద్విగ్నమానసః । సీతామపశ్యన్నుటజే వ్యలపద్రా
ఘవ స్తతః॥ ౯॥ వ॥ సీతాపతిర్ధరణిజామథమార్గమాణ
శ్శీర్ణ ప్రతీక ముదితాశరరాజకృత్యం । సంస్కృత్య గృ
ధ్రనృపతిం వికృతం కబంధం కృత్వా విదోషమమలామ్ప్సు వ
వాపపమ్పామ్॥ ౧౦॥ ... ... *

ఇత్యారణ్యకాండః-

అథ కిష్కింధాకాండః. ౧

ప॥ తతః కపిర్వాలిభయాన్నిలీనః సుగ్రీవనామా నివసన్నృశ్యమూకే । కోదండతూణీరధరౌ కుమారౌ దృష్ట్వాతిభీయాద్విజభృత్యనుత్తౌ ॥ ౧ ॥ ప॥ చిహ్నైర్జనస్యాహితంహ సుమార్గే ధృత్వా ప్రవ్రాజకభూమికాం ద్రాక్ । గత్వా సమానీయ నరేంద్రపుత్రౌ మైత్రీమతానీత్ ప్లవగాధిపస్య ॥ ౨ ॥

గ॥ తతః । పరస్పరస్యానివేదిత శోకవృత్తాంతనిజకథౌ కపినరవరౌ పరస్పరవైరివధాయ విరచితసంగరౌ బభూవతుః ॥ ౧ ॥ ప॥ సుగ్రీవవిస్రంభకృతే స దుందుభేశ్శరీరముత్క్షిప్య పదాంగుళీనఖాత్ । స సప్తాపి సాలాన్ గిరినాగలోకాన్ బిభేద బాణేన బిడౌజసా సమః ॥ ౩ ॥ ప॥ తతః ప్రసీతః కపిపార్థివోఽసావృభుక్షిపుత్రేణ సమన్న్యయుధ్యత్ । భ్రాత్రోస్తయోర్భేదమనాప్నువానో బభూవ తూష్ణీం భరతాగ్రజన్మా ॥ ౪ ॥

గ॥ అథ స రఘుకులతిలకో వాలిబలాసహిష్ణుతయా కాందిశీకమపత్రపావశాదవనతగ్రీవం సుగ్రీవం సుమమాలాలంకృతగ్రీవం విధాయ వధాయ వాలినో విధత్వాస్వయోధనమితి పు

నర్మ్యాయయా మయుజః ॥౧॥ ప॥ తద్ధారాజ్యత్తసుగ్రీవేణ కుస్వ-
దశరోహితః । జఘాన సగర్వమో[illegible] వాలినం జగత్తాడి
నం॥ ౫॥ ప॥ తాగావతీవముఖగణా స్తా[illegible] స్వరదేస్సుతః
భర్తృణ్ణే నేత్ర్యపిత్ర్యభాగ్యత్వ దుఃఖేనస్యాలపం త్సిరం॥ ౬॥ గ॥
తదనునిర్వృతిః తే సంగరో రఘుధురంధరః పురందరాత్మనస్య
స్వార్థ ఏద్రై హీకం కృతవంతం కపిసార్త్రివంతమభిషిచ్య గా
శ్యేమాల్యవతిగిరావతివాహయాంచ కారవర్షదివసా॥
౭॥ గ॥ తతో రాజ్యసౌఖ్యానుభవప్రమత్తం సుగ్రీవం టపతిం
సౌమిత్రిర్భీషయిత్వా రామసికటం నినాయ॥ ౮॥ ప॥ సీతాం
విచేతుం ప్లవగాన్సర్వాన్నాహూయ భానవః । మావిధాయ
సమవధిం ప్రాహైషీత్సకలాదిశః॥ ౯॥ ప॥ హనుమజ్జాంబ
వదంగదనీలప్రముఖాయామ్యాం దిశమభియాతాః । ద్వాద
శయోజనపరిమితమిరిణం ప్రాప్య శ్రాంతాః ప్రవిశుర్గుహాం
పినం॥ ౧౦॥ ప॥ తతస్స్వయంప్రభాగుహాం ప్రవిశ్య హేమ
పాదపాం మధూపహార విస్మృత స్వకార్యరీతయో భవన్।
గ లేవధాకదాచన ప్లవంగమేనకేన చిత్ప బోధితాపి లేఖరు
చ్ఛైకై రమీప్లవంగమాః॥ ౧౧॥ ప॥ అథగుహాదినాథాస్స్వయం
ప్రభాచేమా న్రామదూతాన్ స్విజ్ఞాయ ఫలైర్మధుభిశ్చ స

మార్గాధ్వన్యమిలితసంగాన్ శుగాప్లవగుహాబహిర్విన్ధ్యాగి
రిం ప్రావేశయత్ ॥ ౫ ॥ స ॥ జానన్ స్వయంప్రభాయా మాయా మా
యాత్వా ప్రాయోపవిష్టాన్ ప్రజగాద కీశాన్ । సంపాతిర్నామ స
హజో జటాయోర్లంకాపుర్యస్థాం రఘువీరపత్నీం ॥ ౧౦ ॥ స ॥
హృష్టాస్తస్య వచో దశముఖపురీం యాతుకామాః కపీన్ద్రా ద్ర
ష్ట్వా పారం జలధిమభవన్ దర్శనాంభగ్నవేగాః । తుష్టా
నాథస్య సంపాతిరాగం జాంబవాన్ స్వాగ్ర్య వేదీ నష్టో పావనస్య
భవమువ ఫేల్గం పుష్పబద్ధసంధః ॥ ౧౧ ॥ ... ... ※

ఇతి కిష్కింధాకాండః

అథ సుందరకాండః.

స ॥ తతో మహేంద్ర శిఖరాదుత్ప్లుత్య హనుమాన్
బలీ । సురసా సింహికే భిత్త్వా లంకాబహిర వాతరత్ ॥
౧॥ స ॥ సాయం ప్రవిశ్య లంకాయాం సర్వతో విచికాయ
సః । కుత్రాప్యదృష్ట్వా వైదేహీం రావణాంతఃపురం య
యౌ ॥ ౨॥ గ ॥ తత్ర రత్నపర్యంకే రావణేన సహాశయా

నాం రతిమివ త్రిభువనసుందరీం మందోదరీం సరీత్య సమీపస్థి
తాం తిష్ఠతి సుతేజసముదితః పవనతనయః కాకుత్స్థస్య పత్నీ సై
షంభవేదితి నిశ్చిత్య పురస్తాత్ పానశాలాయా వ్యవస్థాప్య శోకవని
కాయాం పిశాచీభిరవభయంకరాభీ రాత్రించరీభిర్వృత స్వ
మానాం కనకసాలభంజికామివ సనిదుహితరమవత్స…
స్నానాసమ్పూర్ణాశిస్త్యా శింశుపాతరోరు పరిపత్రసంచయే నిలి
యశ్శృణ్వం స్తదాలాపానవతస్థే॥ ౧॥ ప॥ తతో ఉత్తీత్రి
యాంమాంమయాం త్రియామాయాం దశాననః। ప్రబుద్ధ్యాగత్య
వై దేహీంభవభాక్త్యత్యయాచత॥ ౩॥ ప॥ తృణాంతరమస్థా
మాసా రావణం రాక్షసేశ్వరం। నినిందవివిధైర్వాక్యైః
ప్రసహ్యైః కర్ణదారిభిః॥ ౪॥ ప॥ అథనక్తంచరపతౌ స్వీయా
ధిశ్యంతే గతే। రాక్షస్యః క్రోధసంరబ్ధా జానకీం సమతర్జ
యన్॥ ౫॥ ప॥ అశక్నువంతీ తాం బాధాం సోఢుమిచ్ఛంతి
నాబసూన్। మోక్తుం పాదపశాఖాయాం వేణీపాశం సజ్జ
యన్త్యభూత్॥ ౬॥ ప॥ తతోవతీర్య హనూమానభివాద్య మ
హామతాం। దేవిమాం విద్ధి రామస్య దూతమిత్యబ్రవీద్వచః॥
౭॥ ప॥ గత్వాతు… అథాత్మానం రావణంకామరూపిణం।

విశ్వాసాయ [illegible] ప్రామాణికం [illegible] ॥
కథయామాస [illegible] కథాం [illegible] । [illegible]
[illegible] ॥ [illegible] ॥ [illegible]
[illegible] సహా [illegible]
వం । సంవిత్ [illegible] చూడామ
ణిం [illegible] ॥ ౧౦ ॥ గ ॥ అథ [illegible] తదను
మహిమానం [illegible] బోధయితుమ
రశోకవనికామభాఙ్క్షీత్ ॥ ౨ ॥ గ ॥ విదితోదంతస్య ప్రచండత
యితదంష్ట్రస్య దశకంధరస్య నిదేశేన సమాగతాననేకసహ
స్రాణి కింకరాన్నామ రాక్షసాన్ ప్రహస్తసుతం జంబు
మాలినం పంచసేనాపతీన్ రావణాత్మజమక్షంచ దర్పిష్ఠై
ర్వాలేన పాదపై ర్గండోపలై స్తలాని స్తై రాయుధైశ్చ తేన
నిహత్య సంవర్తసమయసమవర్తినావతస్థే ॥ ౩ ॥ వ ॥ అథేం
దజిత్రా ద్రుహిణాస్త్రబద్ధో విమోచితో భూచ్ఛణరజ్జు
బంధైః । కథాపి కార్యాయ నిబద్ధవత్కపిస్సభామగాదా
శరనాయకస్య ॥ ౧౧ ॥ యుగ్మం ॥ వ ॥ తత్ర రాక్షసశార్దూ
లై స్సేవితస్యాశరేశితుః । సింహాసనాదుచ్ఛ్రిత రేవాలసింహా

సన్నేసితః ॥ ౧౭॥ టీ॥ కస్త్వం కుతస్త్వం కస్మాత్కిముద్దిశ్య
సమాగతః । ఇతి సైతేయపతినాఽపృష్టః హనుమానబ్రవీత్ ॥
౧౮॥ గ॥ అస్తి కశ్చన రామోనామ సైతేయ నిబర్హణే
ప్రాచీనబర్హిషస్సహాయస్య దశరథస్య జఠరాన్నిఖిలనిశా
చర నికారణాయ ముద్ధగణ్యావతీర్ణ స్తాటకాటవీదవ కృపీట
యోనిః సుబాహుమారీచప్రముఖ పలాశనజాలతూల వా
తూలశ్చాసవిరాధవిరాధ వధవిధాయీ మండేశరకందర్ప
దర్ప శూర్పణఖానాసికానికార కారీ ఖరదూషణ ప్రముఖర
క్షోగణతృణాశ శుశుక్షణిః [illegible] కబంధబంధవిమోచనశ్చ ॥
౧౯॥ గ॥ కించ స్మరసికేళ ధనుర్గుణనిష్పందీకృతవింశతి భుజం
విశిష్టసప్తదనపరంపరం భవంతమపరిమేయ వీర్యాగ్రజనః
కార్తవీర్యార్జునః కారాగారే స్థాపయిష్యతీతి ॥ ౨౦॥ గ॥ త
మపి విజితవతః పరశుధారయా క్షితిమక్షత్రియామేకవింశతి
కృత్వః కృతవతో జామదగ్న్యస్య గర్వదహన నిర్వాపయి
తాయుం ॥ ౨౧॥ అపిచ ॥ గ॥ వ్యస్తాష్టాశీ [illegible] కిమఖిలలోకాభినంద
నీయ బాహుబలశాలీ వాలీస్వజిష్ణుతయోపేత్య పృష్ఠతస్స
మాశ్లిష్టవంతం భవంతమజానాన ఇవ వాలధినా తవశిరః క

[illegible]

భస్య పురుషో త్తమో [illegible]
మాంత్రం ప్రతికృమా [illegible]
దస్య వరవాజగవరకో [illegible]
మాల్యవంతం సానుమంతం సురాలయం [illegible]
వసతి॥ ౯॥ ౫॥ పురుషోత్తమ స్తు [illegible]
[illegible]
జసింహయోః పరిగృహీత పరివ్రాజక [illegible] ప్రవిశ్య
[illegible] మనఘాం జనకనందినీ [illegible] ౧౦॥
[illegible]
[illegible]

త్వష్ట్రా భువనత్రయమహాగమనమిత్యాగామభ గం వ్యాధాం
పిబ [illegible] స్వహానం [illegible] శమున్నాత్మ కమాద్యంతతః॥ ౧౪॥
వ॥ ఛాయాం విధేయస్య మతిభ్రవాన్యామిచ్ఛత్యహా హాం ర
ఘుపతిపత్నీం। త్వయ్యప్యభవా [illegible] రాజా తాం జా
నీహి తాం కాలభుజంగకన్యాం॥ ౧౫॥ సఖా తే సుగ్రీవో హి
తమపహార్యాం జనకజాం రఘుశ్రేష్ఠం రామం గమయ కరి
ష్యంత్యుదయమివ। సచేదేవం రామానుజశరశతైర్యాతు న
గరీ భావద్విశ్వస్తానాం విలపనరవైర్నాదితదశా॥ ౧౬॥
వ॥ ఏవం బ్రువాణస్య సమీరసూనోర్వధం సమాజ్ఞాపయదు
గ్ర రాక్షసేంద్రః। దూతాః సవధ్యా భువనేషు వీరైరతన్యాషే
ఘ [illegible] మర్థో విభీషణాః॥ ౧౭॥ సమైస్సంవష్ట్య తైలేన సి
క్త్వా సంయుజ్య వహ్నినా। వాలమస్య దశగ్రీవః కార
యామాస [illegible]॥ ౧౮॥ గః విదితవృత్తాంతయా
[illegible] ధరానుపయా యద్యహం పతివ్రతా
తాభవత్తో [illegible] జలవాన్మారు
త్య దహాంతి [illegible] మపత్య [illegible]
[illegible]

[illegible]రాన్ పృష్ట్వా కృతోపలక్షణ[illegible]స్తేనా [illegible] [illegible]
జానకీం ని[illegible]త్యజంధ మాం సందయామాస [illegible]
సజాన్యవాపాదీన్యాని[illegible] ॥ ౧౯ ॥ [illegible] ॥ [illegible]
గాలాంః స్తవగేశా[illegible] ప్రస్తిగే । ప్రహ్న[illegible]యం
రామాయ[illegible] ॥ ౧౯ ॥ [illegible] ॥ [illegible] సా
। గివస్యావ[illegible]ముఖాః । ప్రహస్యావా[illegible]
పిపాసితాః ॥ ౨౦ ॥ [illegible] ॥ [illegible]
వనపాలం దధిముఖం భూ[illegible]
నాదిసా పరిహాసేన దంత్రై [illegible]
భ్యాంచ పేటూ ప్రహారేన [illegible] [illegible]
నవృక్షైః ప్రహారేణ గండోపలైః పిండీకరణేన [illegible] కాంది
శీకం విధాయ సత్వరం ప్ర[illegible]ధావ్య స లక్ష్మణం సుగ్రీవం రాఘవ
మహామహిమితయా ప్రతేపసుః ॥ ౨౧ ॥ [illegible] ॥ [illegible] ప్రవృత్తిం
విజ్ఞాప్య రాఘవాయాంచ నాత్మజః । సర్వస్వదానసదృశం
రామాలింగనముత్సవభూతమ్ ॥ ౨౧

ఇతి సుందరకాండః,

శ్రీరామాయణసంగ్రహే - యుద్ధకాండః.

ప॥ అథనిశాచరనాథపురస్థితాం జనకజాముపకర్ణ్య స్య
రఘూద్వహః । సకలలోకతృణాయుగంధనః ప్రళయ
పావకదీపితలోకయాదృశా ॥ ౧॥ గ॥ అథసుగ్రీవసందేశప్రచలి
తమహాజసేయ తారేయసమారూఢ రామలక్ష్మణ నిరీక్ష
మాణమహోదయోత్సాహ ప్లవంగమభృత్ నానాబలము
తోష్ఠాసనసైన్యైవవిలంఘిత నగనదీవిపినంసదుదధివేలా నిలయ
సహారే మహేంద్రశిఖరకాన్తారే ఫలమధూపహారే జా
గ్వ్యశ్రమమపానయత్ ॥ ౧॥ గ॥ తదనుదశముఖశ్చారముఖా
దశేయమాగతం ప్లవంగమబలమాకర్ణ్య కింకర్తవ్యతా
మూఢః ప్రహస్తముఖమంత్రిసంయుక్తో యోధనోత్సా
హాహితైషిణం రాఘవాయ సీతాసమర్పముపదిశంత
మనుజం విభీషణం పదసిద్ధిక్కృత్య నిస్సారయాంబభూవ॥
౨॥ ప॥ తతస్సమాగత్య పదోః పతంతం విభీషణం ప్రాగపి
చ్య రాజ్యే । ఉపేత్యపయోంజలధిం నిజాస్థానా ... సనంజయా

[illegible] ॥

[illegible] । [illegible]

[illegible] ॥ ౩ ॥ ౫ ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

యుత్ ॥ ౩ ॥ ౫ ॥ [illegible]

స్తు స్స్వశిరస్సరాసనం । ముహూర్తేసీతా [illegible]

ప్రియాసమాశ్వాసయదా స్వభావజైః ॥ ౪ ॥ ౬ ॥ [illegible]

యసీతాం దశరాజపత్నీతి హీత స్తతో బోధయు [illegible]

వాక్ । రత్నోధిప స్తం పరిషస్స్వసేనాం [illegible]

[illegible] ॥ ౫ ॥ ౭ ॥ తస్యా ద్వారవహిస్సు సమర్థితాం

[illegible] మాలోక్య [illegible] ప్రవేశ

స్సప్యంగ చేనాపాయః । [illegible]

తా [illegible] సైన్య [illegible] జనక

[illegible] ॥ ౬ ॥ ౫ ॥ అథ [illegible]

[illegible] రాజవ్రు

[illegible] హనూమ

[illegible] ప్రభృతీన్వ్యాహీన్

[illegible] జగద్భయంకరేణా కారేణ

[illegible] సహాటీ తరావణః॥ ౪॥ ప॥ సాలాన్గిరీం

[illegible] కపివీరసేనా[illegible]త్సగ్రబాణ నివహైర్భ్భువి ల

[illegible] నాయక [illegible]

[illegible] రిందధావ॥ ౭॥ ప॥ కుంభకర్ణమ

ధజస్త్వభూగతంభ[illegible]యంత మఖిలాన్వలీముఖాన్ । భూ

మతావతి సూచయ[illegible]తః ఘృష్టవృష్టిమకరోత్సరవ్రజః॥

౮॥ ప॥ నరాంతకనరాంతకప్రభృతి రాక్షసానీకినీపతిష్వ

[illegible] పాకశాసని సుతాభిధిస్వంయుగే । హతేష్వ[illegible]హతాంత

జిద్ధనుమద్భృతసేనాపతీ విహాయసహో రామలక్ష్మణ మమూ

ర్చ్ఛయాద్వ్యాహీనీం॥ ౯॥ ప॥ ఋక్షాదిపనియోగేన వేగేనపవ

నాత్మజః । సంజీవనీశిలతాధారమానయామాసభూధరం॥

౧౦॥ ప॥ సంజీవినీగిరిసమీరసుతప్రయత్నాత్ స్వస్థాః ప్లవంగాః కలుషితాం నగరీం విహాయ । యుద్ధాయ సంగతవతో [illegible] రాత్రౌ కుంభపూర్వాన్ సర్వాన్ జఘాన కపీశసుగ్రీవ [illegible]॥ ౧౧॥ ప॥ ప్రసద్ధశమాఖ్యాత [illegible] సనాథు [illegible] భరతాగ్రజ [illegible] వేశ్యలంకాంగతః । [illegible] తోరణే హనుమతః పురః పశ్యతశ్చ క[illegible] జనకాత్మజాం [illegible] కచకేన మాయామయీం [illegible] ౧౨॥ ప॥ [illegible] యకాంతికం గంతు [illegible] । ఆగ బద్ధా రాఘవలక్ష్మణౌ [illegible] శరైః [illegible] తుః॥ ౧౩॥ ప॥ విభీషణాశ్వాసిత [illegible] నాజ్ఞయాంగతై [illegible] సూ [illegible] ముఖ్యై ర్వలీముఖైః । [illegible] తే [illegible] విభీషణస్సమాగమచ్ఛ [illegible] జయీం [illegible] ౧౪॥ ప॥ తత్ర [illegible] నోన్నతతరే పవనాత్మజస్య స్కంధే నివిశ్య వినిపాత్య శరాసనే [illegible] । సౌమిత్రిణి [illegible] స్య [illegible] శేణ పౌరందరేణ విబుధాః కుసుమాన్యవర్షన్॥ ౧౫॥ ప॥ శక్రారి [illegible]

పాతేసుతే దశముఖశ్శోకాబ్ధిమగ్నశ్చిరం ప్రియస్యాక్షి ప్రతి
రోధమువ్యగణయజ్జలోకైకవీరాగ్రణీః। విశ్వస్తాపవిదేవ
నారదవిశిస్త్వన్యాఖిలాశాంచలాం లంకాంప్రేక్ష్య రణాం
గణంద్విగుణితక్రోధస్సమాగాత్మతః॥ ౧౬॥ వ॥ కపీన్స
వాణ్యేవిదారయన్నయం బభూవసౌమిత్రిశరైరమచ్ఛవ
పట్। ప్రయుజ్యశక్తింమనవస్త్రకభీషణా మమూర్ఛయల్లక్ష్మ
ణమిరప్రదజిత్ఫుం॥౧౭॥ వ॥ సంజీవినీమాదాతజేవా
సమిత్సూర్యాస్తోరఘువంశవర్ధనః। అఖండలప్రేషితమాన్య
వాజినంసమారురోహరథసమాతలింరథం॥౧౮॥గ॥ అథదశ
రథతనయ దశవదనయోర్వారుణ వినివారిత వైశ్వానరా
స్త్రైనతేయ సముత్పాదితదాందశూకం వాతాస్త్రవిసర్ధా
తజైమూతంవైకర్తనవినికర్తితతామిస్రంవాసవనిష్ఠా
సితదానవం వాసుదేవప్రచలాయితవామదేవమస్త్రవితల
నివిష్టసురమునిప్రభృతిభిరత్యాదరేణావలోక్యమానమా
దభూత్తథా పూర్వమయోధనం॥ ౫॥ వ॥ శంపస్నాలూ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] విశేషు [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ౧౩ [illegible]

[illegible] ప్రభుః [illegible]

[illegible] కథాం [illegible] భరద్వాజ తపోవనం

[illegible]

నాగైః ప్రవాలవర్ణాభై రత్నాగ్రగామిభిః । విద్యు[illegible]
[illegible] సహస్రశిరసాం [illegible] పీతవస్త్రసమావృతైః ॥ ౨౫
[illegible] ప్రణ[illegible] జలం [illegible] ఫణామణి [illegible]
[illegible] । [illegible] నారాయణం [illegible]
[illegible] ॥ ౨౬ ॥ [illegible] గరుడారూఢం [illegible]
[illegible] । హిరణ్యపట్టాముపబధ్య
[illegible] ॥ ౨౭ । [illegible]
[illegible] నారసింహం [illegible] మహద్రాః [illegible]
[illegible] । [illegible] సహస్ర [illegible]
[illegible] ॥ ౨౮ ॥ ... ... *

ఇతి యుద్ధకాండః.

~~~~~~:~~~~~~
~~~~~~

శ్రీరామాయణసంగ్రహే,

ఉత్తరకాండే.

సుగ్రీవప్రముఖాన్ [illegible]

పుత్రౌ ప్రాప్య గుణాధికౌ [illegible] నానందపూర్ణాం [illegible]

తరః। నిత్యం సాదగమాత్ [illegible]

పృథ్వీ [illegible]

హానిస్సంటుకం॥ ... ... *

ఇత్యుత్తరకాండః.

పః ఇతి వైయాకరణేన శ్రీమద్రామానుజాభిధానేన।

రచితం రామాయణసంగ్రహమనుగృహ్ణాతు జానకీజానిః॥

రామాయణసంగ్రహస్సంపూర్ణః.

శ్రీరస్తు.

అథ కర్త్రాది ప్రయోగాణాం ఉదాహరణాని ప్రదర్శ్యంతే.

శ్రీ రామో రాజతే — అకర్మక ప్రయోగః

సకర్మక ప్రయోగః

రామచంద్రో దశగ్రీవం పర లోక మనీనయత్ ॥ ౧॥	ద్వికర్మ ప్రయోగః

రామేణోప్రాప్తా కీర్తిః — కర్మణి ప్రయోగః

రామచంద్రేణ భూయతే। — భావే ప్రయోగః

రామేణ కుంభకర్ణస్తు ప్రాపితః త్రిదశాలయం॥ ౨॥	ద్వికర్మకః కర్మణి ప్రయోగః